Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 49 (458) | ГОД ІХ | 6 СНЕЖНЯ | ЦАНА 60 гр.

ЗА ТЫДЗЕНЬ

М. Машара: НОВЫЯ ВЕРШЫ.

М. Беразавец: «МАРЫ АБ СВЕЦЕ АДЗІНОЦТВА» (палеміка).

М. Гайдук: НАВУЧАННЕ РУСКАЙ МОВЫ Ў БЕЛАРУСКІХ ШКОЛАХ.

Ул. Паўлючук: ЯЗЫЧАСТВА Ў ЖЫЦЦІ БЕЛАРУСАЎ XIX СТ.

Гэтым можа займацца гурток БГКТ

Чым павінен займацца гурток БГКТ, што ён павінен рабіць? Вось такія, прыкладна, пытанні ставіліся на апошнім Пленарным пасяджэнні Галоўнага Праўлення, а потым на нарадзе актыву БГКТ Бельскага аддзела. У нас найбольш папулярныя драматычныя гурткі. Моладзь рыхтуе пастаноўкі пераважна з рэпертуару выданага Галоўным праўленнем. Выступленне аматарскага калектыву ў сваёй або суседняй вёсцы сцягвае шмат людзей, якія смяюцца, перажываюць, хвалююцца разам з персанажам п'есы, а пасля гутараць аб пастаноўцы, аб яе змесце і выкананні паасобных самадзейных артыстаў. І тут маем і знаёмства з творам пісьменніка і ўплыў зместу на прысутных. Важна толькі падабраць добрую высакаякасную п'есу. Значна менш гурткоў БГКТ арганізуе харавыя калектывы. Пры добрым супрацоўніцтве з настаўнікамі і іншымі асобамі здольнымі да дырыгенства магло б быць значна больш харавых груп. Нішто так сільна не ўздзейнічае на чалавека, як песня. А беларускіх песень (і не толькі беларускіх) многа прыгожых і меладыйных.

Яшчэ менш існуе ў нас інструментальных калектываў. Пры добрай, прадуманай працы гурткоў і пры дапамозе некаторых устаноў (перш за ўсё ГС-аў) інструментальных калектываў магло б быць значна больш. Гэтак справа выглядае і з танцавальнымі калектывамі.

Параўнальна менш складанай справай з'яўляецца рэцытатарства. Беларуская літаратура багатая ў цікавыя і змястоўныя творы, якія можна, варта і трэба вывучаць. Безумоўна, трэба тут выяўляць здольных людзей да гэтага, і заахвочваць іх да рэцытатарства. Супольнае чытанне шадэўраў беларускай літаратуры, арганізаванне літаратурных вечароў, адзначэнне гадавін пісьменнікаў пад сілу гурткам і варта гэта прадбачыць у планах працы. Безумоўна, неабходнае тут супрацоўніцтва са школамі і бібліятэкамі. Пры дапамозе бібліятэкараў пажаданым было б звярнуць увагу на чытальніцтва кніжак на беларускай мове і арганізаванне дыскусійных вечароў. Важная справа, каб усе дзеці вывучалі беларускую мову, каб не пагарджалі ёю дарослыя.

Пры Галоўным праўленні БГКТ існуе літаратурнае аб'яднанне «Белавежа», якое, дзякуючы літаратурнай старонцы ў «Ніве» і выдавецтву таварыства, дабілася значных дасягненняў. Карысную справу рабілі б гурткі БГКТ запрашаючы нашых паэтаў і празаікаў на аўтарскія сустрэчы. Такія спатканні з насельніцтвам заўсёды цікава праходзяць.

Аддзельнай справай з'яўляецца падпіска на часопіс «Ніву». Трэба чытаць іншыя газеты, але на адзіную ў Польшчы, на сваю беларускую газету неабходна падпісвацца і заахвочваць іншых. Гэта адзін са шматлікіх абавязкаў кожнага члена БГКТ. Варта таксама арганізаваць спатканні і з працаўнікамі рэдакцыі «Нівы».

Калі разыходзіцца аб спатканні, дык іх можа быць многа і па-свойму цікавых. Моладзь чаша не памятае часоў даваеннай Польшчы, даведваецца толькі з кніжак аб змаганні падпольшчыкаў з санацыйнай уладай. Моладзь не памятае таксама нямецкай акупацыі і збройнай барацьбы партызан з акупантам. Падрастаючая моладзь не памятае і часоў станаўлення народнай улады, перыяду барацьбы з бандамі. Павучальным і цікавым было б такое спатканне з людзьмі, якія бралі ўдзел ва ўспомненых цяжкіх гістарычных перыядах нашай краіны.

(Працяг на стар. 7)

Інтэрв'ю Дваццацігоддзя

СЯБРЫ СССР

РАЗМОВА З САКРАТАРОМ ЗАЯВОДСКАГА ПРАЎЛЕННЯ ТПП-Р У БЕЛАСТОКУ — ЗОФІЯЙ ТРЫБУЛЬСКАЙ.

— Таварыства працуе для грамадства пры дапамозе грамадства.

— Дваццаць год — гэта ўсё ж такі нямнога. Але напэўна першыя дакументы аб пакліканні Таварыства належаць да архівальных рэдкасцей. Ці маеце такія дакументы?

— У архіве Дэмакратычнага Староніцтва мы адшукалі сапраўды ўнікальныя першыя пратаколы з 20-цігадовай даўнасці. Першы з іх ад 14-га верасня 1945 года гаворыць пра паразумленне тадышніх палітычных старон аб утварэнні Ваяводскага праўлення ТПП-Р у Беластоку. Формы дружбы з СССР існавалі ў нас ужо раней, ад 1944 года, пад назвай «Гурткоў дружбы з СССР». Успомнены пратакол удакладняе назву Таварыства на агульнапрынятую і надае яму арганізацыйную форму. Чытаем у ім таксама імёны першых арганізатараў Таварыства, між іншым, таварышоў: Падэдворнага, Лашэвіча, Арлоўскую, Красоўскую. Першым старшынёй быў выбраны Вітальд Вэнцлік — юрыст, які і цяпер працуе ў Беластоку.

— Як ад пачатку ідэя і дзейнасць Таварыства трапляла да людзей?

— У Беластоку і ваяводстве ўжо пад восень 1944 года пачалі аўтаматычна паўставаць першыя гурткі сяброў СССР. Яны ўтвараліся на базе супольнай дзейнасці ў Антыфашысцкіх Камітэтах, на базе супольнай партызанскай барацьбы. Вопыт II-гой сусветнай вайны паказаў людзям, дзе іх прыяцелі, сябры, а дзе супольны вораг.

— Прашу крыху аб дзейнасці Таварыства на працягу яго гісторыі.

— Наша дзейнасць мае характар грамадскі. Гэта значыць, Таварыства працуе для грамадства і пры дапамозе грамадства. Наш актыў вельмі вялікі, адданы і верны. Я назаву некалькіх нашых шматгадовых сяброў і дзеячоў: прафесар Хлябоўскі, магістр Філонік, тав. Авер тав. Кульчынская — усе з Беластока, тав. Базылюк з Бельска, ці Зінуўка з Саколкі, ці Дваракоўская з Высокага-Мазавецкага. Усіх не пералічу, але маем іх многа і іх заслуга ў нашых дваццацігадовых дасягненнях вельмі вялікая.

— А гэтыя дасягненні?

— Дазвольце, што вярнуся тут да пачатку. У першым перыядзе мы стараліся давесці ідэю дружбы і братэрства да ўсіх жыхароў праз арганізаванне гурткоў ТПП-Р. Нашы гурткі тады паўставалі масава. Нашы члены прымалі актыўны ўдзел у ліквідаванні бандаў, усведамлялі людзей. Ад пяцідзесятых гадоў наша дзейнасць звялася да культурна-асветнай у напрамку на вялікі СССР і ўсё тое, што нас яднае. У Беластоку быў збудаваны Дом ТПП-Р — дар СФОС-у, у якім адкрыта клуб з кіназалай. Наш клуб спаўняе цяпер важную ролю інструкцыйна-метадычную. Вельмі атракцыйнай формай аказаўся савецкі фільм. Маем фільмовы прапагандовы самаход — дар СССР, які ў найбольш забітых вёсках дэманструе савецкія фільмы. Робім лёгкія праграмы з песнямі, працуем з бібліятэкамі, вельмі плённа са школамі. Арганізуем спатканні з савецкімі дэлегацыямі, артыстамі, конкурсы і выстаўкі.

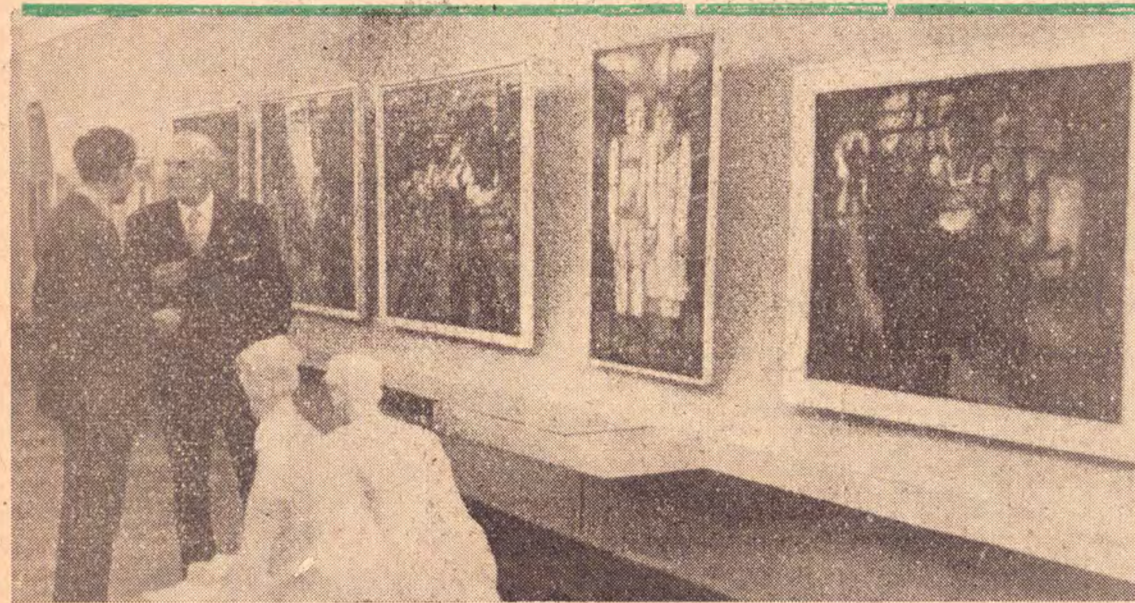
— Ведаю, што пэўныя формы працы выйшлі ад нас на форум краіны.

— Я назаву два нашы мерапрыемствы, якія зрабілі кар'еру ва ўсёй краіне. Першае — конкурс савецкай песні. Выйшаў ён ад нас, з нашага гуртка любіцеляў савецкай песні. У гэтым годзе мы арганізуем наш чацвёрты ваяводскі конкурс, а краёвы будзе толькі трэці. Другое — дэкламатарскія конкурсы. Раней былі яны аб Савецкай Арміі. У гэтым годзе конкурс пад лозунгам «Савецкая і польская паэзія дружбы і братэрства». У нас будзе гэта сёмы конкурс, а краёвы першы.

— І яшчэ, паколькі вы асабліва сімпатычна падкрэслілі супрацоўніцтва са школамі, прашу крыху аб гэтым.

— Каля 600 школьных гурткоў сяброў Савецкага Саюза ахоплівае 24 тысячы школьнікаў. Гэта вельмі ўдзячны і працавіты народ. Арганізавалі мы эстафету дружбы. Незапісаная кніжка вандравала

(Працяг на стар. 7)

20 год ПНР у выяўленчым мастацтве

Пад такім загалоўкам у Беластоцкім музеі адкрылася выстаўка мясцовых мастакоў. На ёй прадстаўлена 80 прац 28 аўтараў. Працы выстаўляюцца ўпершыню. Выстаўка цікавая і таму заахвочваем усіх наведаць яе.

На здымку: фрагмент выстаўкі.

Фота: МЛЫНЬЧЫК

ПАД ПРЫКРЫЦЦЁМ ДЭМАКРАТЫІ

Не ўпершыню словы «дэмакратыя», «свабода», «гуманнасць» выкарыстоўваюцца з бруднай, антыдэмакратычнай, супрацьчалавечнай мэтай. За прыкладам далёка хадзіць не трэба. Самымі свежымі прыкладамі могуць быць падзеі ў Конга і Паўднёвым В'етнаме, дзе імперыялізм — галоўным чынам амерыканскі — уласнымі сіламі перашкаджае народу самому выбраць патрэбны шлях. У абедзвюх краінах ваенная інтэрвенцыя прыкрываецца лозунгамі абароны свабоды і дэмакратыі.

Як вядома, у сталіцы Кеніі Найробі адбывалася пасяджэнне спецыяльнай камісіі па справах Конга, створанай Арганізацыяй Афрыканскага Адзінства. Гэтая камісія паставіла сабе мэту давесці да непасрэдных перагавораў паміж прадстаўнікамі ўрада Чомбэ і прадстаўнікамі народна-рэвалюцыйнага ўрада са Станлейвіля. Пры добрай волі з абодвух бакоў такія перагаворы маглі б давесці да спынення ваенных дзеянняў у Конга і ўстабілізавання палітычнага становішча ў гэтай краіне. Вядома, пры такіх размовах павінна было дайсці да кампрамісаў, якія на практыцы азначалі б падзенне ўплываў іншых дзяржаў, і ў першую чаргу ЗША і Бельгіі. Вырашэнне кангалезскага пытання згодна з воляй народа не ляжыць у інтарэсах вялікага капіталу некалькіх імперыялістычных краін. І іменна таму, а не з высокай гуманнасці, яны зрабілі ўсё, каб стварыць прычыну непасрэднай ваеннай інтэрвенцыі. Вышуканай прычынай была нібы небяспека для невялікай групы белых, якія былі ў палоне або ў турме ў Станлейвілі. Аднак інтэрвенты прамаўчалі аб тым, што тыя белыя былі наёмнікамі Чомбэ, ды яшчэ нанятымі за амерыканска-бельгійскія грошы. Чомбэ даў нават асабіста згоду на амерыканска-бельгійскую інтэрвенцыю супраць паўстанцаў. Гэты чалавек, забойца Лумумбы і яго супрацоўнікаў, заявіў напярэдадні ўжо падрыхтаванага дэсанту на Станлейвіль:

«Перад тварам... дарэмных старанняў у гуманных мэтах, а таксама з-за шантажу, які вядуць кіраўнікі са Станлейвіля... Урад Рэспублікі Конга пастанавіў упаўнаважыць бельгійскі ўрад на высылку дапамогі і ўпаўнаважыць амерыканскі ўрад на дастаўку неабходных сродкаў транспарту ў мэтах выканання гэтай гуманнай місіі».

На колькі заява Чомбэ была фальшывай, гаворыць найлепш факт, што ніхто сярод белых палонных не быў забіты па загаду ўлад са Станлейвіля.

Несумненна, адзінай мэтай амерыканска-бельгійскай інтэрвенцыі ў Конга была дапамога для Чомбэ ў барацьбе з паўстанцамі.

Аднак амерыканска-бельгійская інтэрвенцыя памагла амаль жа столькі, колькі тысячы наемнікаў Чомбэ, набраных сярод белых фашыстаў і крыміналістаў. Інтэрвенцыя толькі паглыбіла ўнутраны крызіс у Конга і аддаліла перспектыву мірнага вырашэння нацыянальных спрэчак.

Падобна можна ацаніць амерыканскую інтэрвенцыю ў Паўднёвым В'етнаме. Шматгадовая вайна, якая вядзецца тут таксама нібы ў абароне дэмакратыі, каштуе ЗША не адзін мільярд долараў, не гаворачы ўжо аб тысячах забітых амерыканскіх салдат. Самае галоўнае гэта тое, што інтэрвенцыя не дае мірна вырашыць індакітайскія праблемы.

Вынікі амерыканскай інтэрвенцыі, пасля шматгадовых крывавых баёў, так ацаніў нядаўна амерыканскі пасол ЗША ў Сайгоне генерал Тэйлар: «Скажам наогул, што вынік барацьбы вельмі няпэўны».

Аднак генерал Тэйлар не зрабіў з гэтай ацэнкі патрэбнага вываду, які насоўваецца сам. Пасол Тэйлар, наадварот, выказаўся за далейшае пашырэнне вайны ў Паўночным В'етнаме, бачачы ў гэтым адзіныя шанцы мілітарнай перамогі. Словы Тэйлара не аказаліся пустой балбатнёй. У Танкінскім заліве, які абмывае ўзбярэжжа В'етнамскай Дэмакратычнай Рэспублікі, усё часцей здараюцца амерыканскія правакацыйныя інцыдэнты, якія можна ацаніць толькі як пошукі прычыны на пашырэнне вайны.

Падзеі ў Конга і Паўднёвым В'етнаме — гэта прыклады імперыялістычных інтэрвенцый у імя сваіх інтарэсаў пад шыльдай высокіх прынцыпаў свабоды і гуманнасці. Для народаў гэта відавочны абман, і між іншым іменна таму намаганні імперыялістаў не могуць закончыцца перамогай.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ЖЫЦЦЁ БГКТ

КАБ НЕ ТАПТАЦЦА НА МЕСЦЫ

Апошняе (12 лістапада) пасяджэнне Праўлення аддзела ў Гайнаўцы незадавальняюча ацаніла сваю дзейнасць. Усе раней прынятыя пастановы, усе абавязацельствы членаў праўлення і актыву адносна апекі над гурткамі не выконваюцца. Запачаткаваныя ў мінулым культурна-асветныя чацвяргі ў Доме настаўніка зараз не праводзяцца. Гурток у самай Гайнаўцы таксама не праяўляе ніякай дзейнасці.

Пасля шырокай абмяркоўкі недахопаў у працы ўсе члены праўлення забавязаліся шырока пайсці да гурткоў з гутаркамі і дакладамі, дзейсна заахвочваць іх да мастацкай самадзейнасці, адным словам, усё зрабіць, каб праца БГКТ на Гайнаўшчыне набрала сапраўдных станоўчых рыс. З гэтай мэтай былі прыдзелены новыя абавязкі кожнаму члену праўлення. Усе яны ў асноўным зводзяцца да апекі і дапамогі ў працы гурткам.

Узначальвае пасяджэнне старшыня праўлення аддзела Аляксандр Іванюк (справа). Побач з ім інструктар ГП БГКТ на Гайнаўшчыну Мікола Лобач

На пасяджэнні разглядаліся таксама чыста арганізацыйныя справы.

Праўленне аддзела да свайго складу ўвяло Уладзіміра Муську і Міколу Мікалаюка і выбрала новага сакратара — настаўніка беларускага ліцэя Васіля Сакоўскага. У пасяджэнні ўзялі ўдзел сакратар Галоўнага праўлення Уладзімір Юзвюк і Галоўны рэдактар «Нівы» Георгі Валкавыцкі.

М. Х.

★ ★ ★

ЗМЕНЫ У ПРАУЛЕННІ

Гарадское праўленне аддзела Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Беластоку мае даволі складаную працу. У горадзе няма гурткоў у паасобных установах. Уся дзейнасць гуртуецца ў памяшканні Галоўнага праўлення, дзе мае таксама сядзібу і аддзел. Праводзяцца тут кінасеансы, гутаркі і даклады перад фільмамі, арганізуюцца вечарыны, вядзецца курс ігры на акардэонах для дзяцей, урачыста адзначаецца гадавіны дзяржаўнага значэння і наладжваюцца іншыя мерапрыемствы. Аднак усіх культурна - асветных запатрабаванняў беларускага насельніцтва ў Беластоку не задавальняецца.

Вось аб гэтых справах

(Працяг на стар. 7)

Удзельнікі пасяджэння.

Тэкст і фота:
М. ХМЯЛЕЎСКІ

НАША АКЦЫЯ

КНІЖКІ ДЛЯ ДОМА КУЛЬТУРЫ ІМЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА У ГАРАДКУ

Падарунак МАЦЕЯ КАНАПАЦКАГА з Сопат: І. Н. Лушчыцкі — нарысы па гісторыі грамадска - палітычнай і філасофскай думкі ў Беларусі ў ІІ-гой палавіне XIX веку; Б. С. Смольский — Белорусский музыкальный театр; Д. Бугаёў — Шчодрае сэрца пісьменніка; Ул. Няфёд «Беларускі тэатр; Л. Мірачыцкі — Сцежкамі вялікага паэта; В. І. Дунін-Марцінкевіч — Збор твораў; П. Полевой — Родные отголоски — сборник стихотворений; Слова аб палку Ігаравым; М. Рыльский — Великая дружба; М. А. Алексютовіч — Скарына, яго дзейнасць і светапогляд; М. Ларчанка — Па шляху рэалізма; М. Багдановіч — Выбраныя творы; Н. А. Некрасов — Стихотворения; А. С. Карзон і М. І. Жыркевіч — Граматыка беларускай мовы; А. Кучар — Літаратурна-крытычныя артыкулы; М. Барсток — Пятро Глебка; А. Барскі — Белавежскія матывы; А. Александровіч — Выбранае; С. Александровіч — Ад роднае зямлі; Д. Фактаровіч — Беларуская савецкая літаратура за мяжой; Гісторыя Беларускай ССР — том І; Паўлюк Трус — Выбраныя творы; Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя: Н. І. Гурскі, М. Г. Булахаў, М. Ц. Марчанка — Беларуская мова; Ю. Славацкі — Выбранае; Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры; Беларуская літаратура — даследванні і публікацыі; Беларуская літаратура XIX стагоддзя — Зборнік тэкстаў; Я. Лучына — Выбраныя творы; М. Танк — След бліскавіцы; Біяграфія твораў Янкі Купалы, М. С. Кацар — Нарысы па гісторыі выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі; М. Ларчанка — На шляхах да рэалізма; В. В. Івашын — Янка Купала; С. Майхровіч — Максім Багдановіч; М. Ларчанка — Славянская супольнасць; Ул. Калеснік — Паэзія змагання; М. Грынчык — Максім Багдановіч і народная паэзія; Пісьменнікі Савецкай Беларусі — кароткі біяграфічны даведнік; Г. Кісялёў — Сейбіты вечнага; З. Астапенка — Выбранае; А. Смірноў — Франц Савіч; С. Вагурка — Фельетоны; Беларускія прыказкі, прымаўкі, і загадкі; Я. Купала — Вершы, том III; Я. Мазалькоў — Якуб Колас; С. Александровіч — Незабыўнымі сцежкамі; Л. Гайдук і М. Гайдук — Беларускае слова — кніга для чытання ў чацвёртым класе; С. Александровіч — Янка Купала і польская літаратура; Я. Купала — Вершы, том II; Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя — Зборнік тэкстаў; Ф. Янкоўскі — Беларускія народныя прыказкі і прымаўкі; А. Гурло — Вершы; С. Хмара — Жураўліным шляхам; М. Машара — Вяселле; М. Машара — Малюнкі; М. Машара — Мамчына горка; В. Івашын — Янка Купала — вялікі народны паэт; Жыццё для народа — зборнік матэрыялаў, аб жыцці і дзейнасці Якуба Коласа; Беларуская савецкая літаратура — падручнік для IX—X класаў сярэдняй школы; Родная літаратура — хрэстаматыя для 7 класа сярэдняй школы; М. Багдановіч — Творы; Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры; Я. Колас — Новая зямля, Сымон Музыка; Я. Усікаў — Драматургія Кандрата Крапівы; Энеіда Навыварат, Тарас на Парнасе; Цётка — Выбраныя творы; М. Клімковіч — Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру; Н. Перкін — Творчасць Петруся Броўкі; С. Палеес — На роднай Беларусі; В. Вольскі — Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма; Беларускае слова хрэстаматыя для V класа; Ул. Карпаў — Па шляху сталасці; Т. Шаўчэнка і беларуская літаратура; В. В. Івашын — Янка Купала; Евг. Мозольков — Янка Купала, жизнь и творчество; Я. Колас — Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы; Цудоўныя зярняты — польскія народныя казкі — пераклад С. Александровіча; Пяцьдзесят Чатыры Дарогі — аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў; Сучасная польская паэзія; Я. Купала — Выбраныя творы; Писатели Советской Белоруссии — краткий биографический справочник; Ученые записки — серия филологическая; М. О. Косвен — Очерки истории первобытной культуры; Исторический материализм; B. Piasecki — Patriotyzm polski; W. Bykau Trzecia rakieta; B. Nikitiuk — Czerwona Hajnówka; K. Pollack — Ze wspomnień starego dziennikarza warszawskiego; P. Kropotkin — Wspomnienia rewolucjonisty; Petras Cvirka — Gyvenime Ir Kuryboje; J. Putrament — Rzeczywistość; E. Kunawicz — Serca nienasycone; Ermitarz państwowy. Krótki przewodnik; W. Kordowicz — Konstanty Kalinowski — 2 egzemplarze; Mgr H. Majewski, mgr M. Gnatowski — Z dziejów walk PPR o zbudowanie i utrwalenie władzy ludowej na Białostocczyźnie w latach 1944—1947; J. U. Niemcewicz — Zbiór pamiętników Historycznych o dawnej Polszcze z rękopisów, tudzież dzieł w różnych językach o Polszcze wydanych, oraz z listami oryginalnemi królów i znakomitych ludzi w kraju naszym; W. Tropaczyńska — Ogarkowa — Leśne doły.

Успаміны камуністаў

ПРАЗ ТУРМУ І ЛАГЕР 1)

Стары вопытны фельчар з Орлі Ваисовіч спачувальна паглядзеў у твар Язэпу Маркоўскаму.

— Не, браток, ніякія лекары табе нічога ўжо...

— Як?! Дык я...

Клешчы жалю заціснулі горла. Пажаўцелы, худы, змучаны твар пакрыўся маршчынамі болю.

«Уміраць? Цяпер... Не дажыўшы трыццаці год? Не! Не!!! А двое дзяцей? А жонка?!»

Як рэха пахвальнага звана недзе з перагародак мінулага часу даходзяць да яго словы каменданта беластоцкай турмы:

— Чырвонага раю хочаце?! Вось там, — камендант паказвае за сябе, на ўсход, — там ваш чырвоны рай! А тут, тут... і памерці я вам не дазволю, але і жыць не будзеце!

Язэп Маркоўскі быў звычайным хлебаробам. Нарадзіўся ў 1908 годзе ў вёсцы Дзяніскі, што на Бельшчыне. На бацькоўскай гаспадарцы не стала яму месца. Прышлося пакінуць яе старэйшаму брату. Пайшоў у прымы.

Быў 1932 год. Язэп паехаў на шарварак.

— Што так спяшаешся, прымак? — загаварыў Мікалай Тымінскі, Язэпаў знаёмы з суседняй вёскі. — Яшчэ паспееш адрабіць гэтую паншчыну. Давай, закурым.

— Ахвотна, калі маеш што курыць.

Гутарка пайшла аб справах блізкіх.

Не першы раз прыходзілася яму гутарыць з гэтым чалавекам. Ён заўсёды не так, як другія сяляне, што аб пасевах, аб жывёле, ці пра кірмаш... ён заўсёды інакш, неяк таямніча, што слаўцо, то мацнейшае, палітыкай пахне. Як цяпер.

— Ёсць лякарства на бяду, на нашую мужыцкую, батрацкую, — гаворыць, а позірк яго ляціць за стужкамі дыму недзе далёка... далёка. — Ёсць партыя такая, камуністычная, значыць. Яна...

— Гэй ты, гультай! Даволі сядзець! — крычыць загадчык.

Да Язэпа Маркоўскага прыстала яшчэ трох: Рыгор Каршак, Еўдакім Місюк і Мікалай Сліўскі. Усе прымакі. Язэп быў у іх сакратаром. Сувязь трымаў з Хведарам Грыгаруком з Гусакоў.

— Язэп, заўтра збор ва ўрочышчы «Баравая».

— Язэп, са сваімі хлопцамі ты вось гэтую літаратуру...

— Язэп, у Гайнаўцы забастоўка. Патрэбны хлеб, мука, бульба, крупа...

— Язэп, на МОПР неяк малавата ад вашых... Пастарайся.

А Язэп шэптам пераказваў сваім таварышам. Потым недзе на світанні ціха, бы кот, падкрадаўся да пасцелі.

— Дзе цябе чэрці носяць?! — галасіла жонка. — Мусіць ужо бабу нейкую сабе знайшоў.

Моўчкі, злапаўшы кусок хлеба, ішоў Язэп у млын на сваю пасаду, што з ласкі пана... Млынавыя камені гаргочуць, як зубы галоднага звяра. У галаве кружыцца ад стомы. Хаця б гадзінку заснуць, адпачыць!

— Дзядзька Язэп, дзядзька Язэп! — голас хлапчука гучыць неяк трывожна. — Вас у Райск... Там паўстанне...!

«О, малайчына Чарвінскі! — сцвярджае ў думках Маркоўскі. — Нездарма, значыць, гаварыў ён пра рэвалюцыю, калі выступаў на зборах... і бач — паўстанне ў яго!»

— Заступі мяне, — просіць Язэп свайго памочніка. — Мне трэба тэрмінова дахаты.

І бяжыць у Райск.

А на прадвесні 1936 года ў Бельску..

— Сведак Чарвінскі, — пытае суддзя, — ці ведаеце вось гэтага абвінавачанага?

— Ведаю, высокі суд. Ён член Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Я ў яго тры дні скрываўся пасля райскага бунту.

«Вось гэта так? Гадзюка! Прадаў ты нас...! Праз цябе столькі бяды...» — ляцяць горкія думкі, і Язэп бачыць перад сабой начальніка бельскай «дэфы».

(Працяг на стар. 7)

БЕЛАВЕЖА
орган літаратурна-мастацкага
аб'яднання пры ГП БГКТ № 72

Алесь Барскі

АСЕННІ ЛІСТ

Мне сёння ў акно
закінуў вецер - пісьманосец
ліст пажоўклы.
У гэтым годзе піша восень
першы раз.
Чытаю ліст, хаця і знаю
яго змест
паўторны з мінулых год.
Змест гэты ж самы,
ды нейкі іншы і сумнейшы.
У сказах бачу іншы сэнс,
трывогі больш
і смутку больш,
і жалю больш.
У павуціне жыл лісцятых
адбітак свайго твару бачу
зарослы карапнём маршчын.
І раз яшчэ чытаю сказ:
— Ты памятай, што год мінуў, —
не першы год,
але не ведае ніхто
ці не апошні.

Віктар Швед

ЦЯГНІК

Ідзе, бяжыць з усіх старон
Шмат пасажыраў на перон,
Кожны нервуецца, сапе,
Насілу тоўпіцца ў купэ.
Падаў пуск пары машыніст,
Пранзлівы раздаўся свіст,
А на дзяжурнага сігнал
Адплыў назад пусты вакзал.
Наперад з грукатам калёс
Магутны рушыў паравоз
І за сабою цягне ён,
Адзін вагон, другі вагон,
Так многа іх, згубіўся лік,
Вужакай цягнецца цягнік.
Шмат увабраўшы конскіх сіл,
На пасмах двух сталёвых жыл,
Сталёвы разбрыкаўся конь,
Крэша падковамі агонь,
Тах, тах, тах, тах, тах, тах, тах, тах,
Які разгон, які размах,
Імчыць наперад як віхор,
Хутка паконвае прастор.
Густы страляе ў неба дым,
І вось мы ў горадзе другім.
Ізноў вакзал, ізноў перон.
Людзей натоўп з усіх старон.
А за хвіліну паравоз
Зноў рушыў з грукатам калёс
І за сабою цягне ён
Адзін вагон, другі вагон,
Так многа іх, згубіўся лік,
Вужакай цягнецца цягнік.

Алесь Свісёк

* * *

Стары дракон луску змяняе.
Пеніцца без меры.
і зубы шчэрыць
(Яму хвост прышчапляюць усё мацней).
Скача, раве
і час ад часу скрыгане.
Вакол
сабачкі верныя скуголяць.
Раз-пораз паднімаюць брэх.
На месяц выюць
яснымі начамі.
Палохаюць людзей часамі,
не даюць спаць.
Часамі ж
выклікаюць толькі смех.
З турботаю вялікаю,
цвяроза
на зграю гэту
глядзім мы.
Яна зноў абяцае кроў і слёзы
для ўсёй зямлі.
Для блізкіх,
для радзімы...
Што ж?
Шмат каго не стане з нас
магчыма,
і шмат хто
чарку гора будзе піць да дна.
Але дарога,
па якой ідзе радзіма —
сапраўдная дарога
і адна.
І хай сабе
ўся цемра спаганелая шалее!
Ёй праўды і святла
не забрахаць!
За пажарамі, за дымам, за бурай
нам
сонечныя далі зіхацяць.
Мо' давядзецца
ў час трывогі згінуць,
страціць блізкіх, стаць калекай...
Ды хмарам сонца
не схаваць!
Я бачу сэрцам,
квітнеючай усю краіну.
І бачу шчасце чалавека.

С. Раманьчук

АНУСЯ

Гарачае, ліпеньскае сонца. Яно ўсюды. То заглядае ў адкрытыя вокны хат, то весела іграе з кветкамі, дываном пакрыўшымі няскошаныя лугі над ракой, то размаўляе са сланечнікамі, якія, баючыся хоць на хвілінаку выключыцца з цікавай размовы, паварочваюць за сонцам свае залацістыя галовы...

Сланечнікі радасна шалясцяць лісцямі, ласкава бурчаць на вечных работніц — пчол за тое, што тыя жужжаннем сваім перашкаджаюць слухаць цікавейшае апавяданне ўсёзнайкі — сонца.

Ледзь-ледзь чутна шэпчуцца бярозы з вандроўнікам — ветрам. Можа яны злуюцца за яго бессардэчнасць, калі ў час грознай буры ломіць ён іх галінкі, гне іх і да зямлі хіліць?.. А можа ён прынёс ім доўгачаканую вестачку ад сястрыц-бяроз, бялеючых на лясной палянцы, і яны, радуючыся, шумяць, схіляюцца, трапечуць лісточкамі, дзякуюць за ўслугу і добрае сэрца ветра-пілігрыма?...

А можа ён расказвае аб кветках, можа аб людзях, аб краінах далёкіх?.. Колькі сакрэтаў ведаюць-знаюць нашы бярозы, колькі шчасця яны бачаць, колькі раз над горам, слязьмі вылітымі, галавой кучаравай ківаюць... Як прыемна вечаркам пачуць іх шопат, пасядзець на лавачцы, паспяваць, пажартаваць... Забыцца на хвіліну аб тым, што заўтра зноў прыдзе гарачае сонца, і, што амаль з яго вясёлым пытаннем: «добры дзень вам, мілыя! Як вы тут без мяне жылі-начавалі?», выйсці трэба будзе на луг. Заўтра нядзеля, таму сёння і пасядзець дзяўчатам можна, адпачыць, паспяваць...

Аднак не спяваецца сёння нешта. Не чутна вясёлых жартаў, смеху. Забудзецца каторая, зальецца смехам-званочкам і тут жа замаўкае пад грозным поглядам сяброўак...

Сумныя дзяўчаты. Аб сяброўцы сваёй чарнавокай яны тужаць. Пакінутая каханым іх сяброўка, пачынальніца ўсіх іграў, першая ў акрузе пявуння, Ануся, з дачушкай дома. Не заспявае яна сваёй любімай.

Жудасна і тужліва без Анусі. Пуста нейк, трывожліва. І, яны быццам згаварыўшыся, устаюць. Узяўшыся пад рукі ідуць павольна па вуліцы і ціха-ціха заводзяць:

> Бачыць гэта буйны вецер,
> Што адна іду дамоў.
> А вы, зоркі, паглядзіце,
> З кім гуляе мілы мой...

Гаснуць агні ў хатах, наступае ноч... Дзяўчаты ідуць шпарчэй, спяшаюцца... Вось і дом Ляўкоўскіх, дом Анусі... Няшчаслівы дом, дом сваркі, крыку, ругані... І цяпер ляціць адтуль крык. Злосны, страшны, як роў раз'юшанага звера:

— Не смей хадзіць да яе! Няхай здыхае там са сваім шчанём!..

Гэта брат Анусі, Юзік. Яго голас не абяцае нічога добрага. Варожы ён, бязлітасны, непрымірымы... Расходзяцца дзяўчаты па хатах, уздыхаюць сумуюць. Няўжо гэтак будзе заўсёды?... Хто вінаваты тут?..

* ✲ *

У вялікай, прасторнай кухні грахочуць цяжкія алавяныя крокі, працяжна скрыпяць дзверы, якія вядуць з сяней у камору. Каморка гэта без акна, поўна старой непатрэбнай мэблі. У куце — нешта напамінаючае ложка. На ім сядзіць Ануся. Побач, укрытая ў старое адзіяльца, беструботная крохатная фігурка, Соф'юшка. Яна спіць, яна нічога не знае, нічога не разумее...

У дзвярах — высокая постаць Юзіка. Глядзіць, углядаецца. Вочы яго пры святле лямпы здаюцца яшчэ злейшымі. Ануся прыкрывае сабой дачушку: ёй страшна, яна баіцца; хто ведае, што думае Юзік? Ён бязгучна рагоча:

— Глянь-ка, а? Яшчэ і хавае, падаль...

Смех абрываецца, чуецца злоснае хрыпенне:

— Ляжаць у свякрухі будзеш! Не пані ты тут, а я табе не слуга пакорны і ўслужлівы. Або на луг заўтра, або хоць к самому чорту на вяселле!..

— Будзе ўжо табе! — падыходзячы гаворыць ціха маці. — Ну, што тут парадзіш?..

Сын падступае да маці, і, узяўшыся пад бокі, цэдзіць:

— А табе чаго яшчэ трэба? Ты гэта чым яшчэ нездаволена? Ведаеш, што красціцца ды малітвы балбатаць без адпачынку, толькі тут твайго. Карысць якая з цябе, парахно ты старое?! Заступніца!..

Ён выходзіць. Дзверы ледзь утрымліваюцца на завесах, звіняць шыбы ў вокнах, трымцяць жбаны, стаяўшыя па полках Юзік вяртаецца зноў. Гледзячы на маці, пытае. Гэта не пытанне, гэта шыпенне, гэта шалёны віск:

— Ты каго бараніць надумалася? Вулічную дзеўку?? А можа і ў пакой, на пасцель пачываць пусціш?... Надабрыд хлеб мой — паспрабуй!...

Зноў грахочуць дзверы, сыплецца гліна са сцен. Юзік выходзіць на панадворак. Маці, прыслухоўваючыся, прыадкрывае дзверы ў каморку:

— Дачанька... — шэпчуць губы старой. — Дачушка... Я, весь, і хлеба табе, хлеба ў волю... падаць не магу... Выбачай, доньку... — плача маці.

— Не трэба, мама... — уцяшае Ануся. — Заўтра ўстану, а там і за работу вазьмуся. З рота вырываць не будзе... Да Вані не наведваліся? — заключае ціха яна.

— Ён, пракляты, чуць і ведаць нічога не хоча!

— Нельга, мама, гаварыць так, нельга...

(Працяг на стар. 5)

Яша Бурш

ГІСТОРЫЯ ДНЯ

Пад блакітным купалам
сонца заліло праменнямі
увесь кругагляд
па хвалях
красуючых жытоў
плаваў бесклапотна дзень
ён слухаў
як тысячы сартоў
кветак паплаўных
араматам
фліртавала
з праменнямі паўдня
а я
уліваў уражанні ў душу
усе людзі былі заклапочаны
сваёю працаю
і заўсёды
як у шчасці
час працёк праз вейкі

доўгія цені
састрэлілі сонца
дзень
у яго крыві ўтапіўся
змрок хавае ахвяру
у лёхі ночы

НАША ПАЎГОДДЗЕ

У апошні час «Белавежа» набрала акрэсленага характару — выказвае магчымасці і недахопы нашых аўтараў. Узбагацілася тэматыка паэтычных і празаічных твораў

— Роздум над лёсам чалавека, суадносіны дзяцей і бацькоў, праціраюць дарогу да творчасці, элементы працы, змаганне новага са старым, у творчасць аграрача селяніна прыйшоў навуковы працаўнік, аўтараў пачалі вабіць мацней філасофскія задуменнасці і праменні фантазіі, праніканне ў будучыню і заглыбленне ў дзяцінства, і шмат іншых праблем. Разнастайнасць тэматыкі сведчыць аб росце нашага літаб'яднання і паасобных аўтараў.

Сярод змешчанага на старонках «Белавежы» за апошняе паўгоддзе мастацкага матэрыялу, на мой погляд, вылучаюцца творы: — «Я ў лесе сягодня», «Слова», «На тонкай руччы дзіцячай», — А. Барскага; «XXI век», «Трывожная раніца», «Самасуд», «Змяркание» — Янкі Чыквіна; «Мая краіна», «Селянін» — Ул. Гайдука; «Роздум» — В. Шведа; сярод прозы вылучаюцца апавяданні: — «Чалавек» — С. Раманьчука; «Як знайсці хулігана» — Ю. Геніюша.

Успамянутая тэматыка вырашаецца ў розных аўтараў са зменлівым шчасцем.

Усё карысней рэпрэзентуе сябе А. Барскі. Алесь сёння іншы, чымсьці ў «Белавежскіх матывах» — багацейшы па форме, глыбейшы.

У творах Барскага ў апошнім часе заўважваецца адыход ад матываў кахання з эратычным адценнем, а збліжэнне да інтымных сыноўскіх зносін з бацькамі, да філасофскага роздуму, да ўяўлення сябе сярод людзей, з'яў і прадметаў. Усё часцей аўтар прызывае дзяцінства, ажыўляе вобразы бачання дзіцячымі вачыма. Барскі як бы нанава перажывае каханне да маці: узбагачае гэтае каханне свядомасцю жыццёвага практыка. Разумней услухоўваецца ў казкі і песні, якія засталіся жывымі над калыскаю яго ўспамінаў. Чар дзяцінства марыць яго ў фантазію, з'едлівасць розуму прыпамінае аб жыццёвай практыцы.

Цікава прадставіўся ў сваіх творах Я. Чыквін. Навуковыя дасягненні змушаюць яго пераносіцца ў далёкую будучыню і з перспектывы ацаніць сённяшнія пачуцці. Псіхіка маладых людзей, студэнцкай моладзі, яе спецыфічная ўражлівасць, самадзейнасць — камертонам у творчасці Чыквіна. З лірыкі Чыквіна дыхае свежасцю, неастуджанай дыстанцыяй. Лірыка Чыквіна насычана пратэстам супраць няўхільных з'яў неспрыяючых чалавеку, вельмі эмацыянальная. Паасобны верш Чыквіна — гэта не справаздача з канкрэтнага факту, а асабістае перажыванне.

Вершы Ул. Гайдука непарыўна звязаны з сялянскімі праблемамі. Селянін Гайдука вельмі натуральны, загартаваны цяжкаю працаю, чалавек моцны, як дрэва зросшае з глебаю Гайдуковая праца, каханне і песня жывуць у своеасаблівым пейзажы. Яго пейзаж жывы — змяняецца. Каміны спаборнічаюць ва ўзросце з дубамі. Каміны, малашільнае рэха, гармонік, вясенні карагод, песня — як жа рэальнае малююць нам новае жыццё вёскі — без публіцыстычнага пераконвання.

Аднак у вершах Ул. Гайдука шмат недапрацаванасці. Гайдук спрабуе пісаць у т. зв. форме без рыфмікі, але ў гэтай форме ён не паслядоўны і гэтая непаслядоўнасць і недапрацаванасць зніжаюць вартасць яго твораў. Яго вершы часта сырыя вуглаватыя — мо' таму дынамічныя, жывыя?

Нашае літмастацкае аб'яднанне павінна быць удзячна В. Шведу за тое, што ён тэматыкай сваіх твораў выпаўняе пазітыўнымі момантамі рэчаіснасці прастору між гісторыяй а паэтычнай фантазіяй і любоўнай лірыкай. У Шведавай творчасці гучыць падзяка народнай уладзе за магчымасці развіцця народнай культуры і вывучэнне роднай мовы. Швед амаль ужо майстар у тэхніцы складання верша. Гэта адзін з нямногіх аўтараў літмастацкага аб'яднання, які прывязвае вялікую ўвагу да дапрацоўкі верша. Шведа неабходна пахваліць і за тое, што тэматыка яго твораў вынята з штодзённасці сялянскага жыцця, за ўніклівасць у дробязі сумныя і светлыя радасці простага вяскоўца. Як лаяць Шведа дык мо' за тое, што ён уводзіць у вершы метафары, яскравага вобраза, рэфлексіі.

Вельмі добра паказаў сілу і шляхетнасць чалавека Сымон Раманьчук. У апавяданні «Чалавек» яго герой мае акрэсленую мараль, філасофію, амбіцыю. Героі Раманьчука — людзі гуманныя. Аўтар хоча верыць людзям і гэтую веру ўкладае ў вусны герояў. У апавяданні «Чалавек» паказаў прыклад чалавека гуманіста, чалавека вялікага сваёю натуральнасцю, які ўсе людскія перажыванні, хістанні, дробязі прымае натуральна, паважна і прадбачвае для іх месца ў жыцці чалавека.

На мой погляд, у апавяданні за шмат упікі, якую ставіць адносна сябе студэнт. Гэтыя ўпікі на пачатку і ў канцы твора выклікаюць уражанне, што гэты малады хлопец за хвіліну пачне перапрашаць людзей за тое, што жыве. З-за гэтых дакораў малады чалавек зрабіўся постаццю з ваты.

Паказаў цікавую праблему Юрка Геніюш у апавяданні «Як знайсці хулігана». Апавяданне пабудавана з абсурдаў, а як жа блізкае праўды. Геніюш паказаў, як па-рознаму людзі адчытваюць адно і тое ж паняцце. Думаю, гэты момант наймацнейшы ў апавяданні. Гэту праблему нашы аўтары павінны ўзяць пад увагу і яе шырэй распрацаваць, яна вельмі актуальная ў нашым асяроддзі. Найслабейшым пунктам апавядання — гэта вобраз рэдактара. Выйшаў ён вельмі прымітыўным і даверлівым. У цэласці апавяданне ўдалае.

Янка Цялушэцкі ўзяўся за тэму, з якою можа справіцца толькі дасведчаны пісьменнік. Аўтар не перадумаў ідэі твора, ані жыццёвых мэт героя, ані не акрэсліў ясна псіхалагічнай паставы Сцяпана. Манатонія зніжае вартасць апавядання. Аўтар пералічвае столькі злачынстваў Сцяпана. Робіць без эмоцыі, не паказвае жывой акцыі. Сцяпан у сваёй маладосці любіў зямлю, людзей, сям'ю, наладжваў гаспадарку — адкуль тады ў часе вайны ўзялося столькі злачынстваў у яго? Дзе прычына паводзін Сцяпана ў час акупацыі? — аўтар не паказаў. У канцы злачынца Цялушэцкага аказаўся вельмі шляхетным чалаве-

(Працяг на стар 4)

МІШЫ-МАЛЮТКІ

Паведамляем нашых малых чытачоў, што тэатр «Свершч» падрыхтаваў ім новую казку аб разумных «Місях-Птысях. Мішкі нашы праходзяць розныя прыгоды, вандруючы па Зямлі і ўрэшце на ракеце ляцяць у Космас. Малыя героі надта сімпатычныя і ўся праўда аб іх таксама. «Свершч» пакажа ў будучым п'есу шырокаму кругу дзяцей у гарадах і вёсках.

На здымку: сцэна з малымі ды ўдалымі героямі.

НАПРЫКЛАД ТРАЧКА

«Жыццё ў нас карэнна змяняецца...»

Як жа часта чуем гэтыя словы. Прывыклі мы да іх так, што не задумоўваемся ўжо над іх глыбокім сэнсам Напрыклад, возьмем звычайную трачку. Кожны, хто вырас у вёсцы, ведае, што такое «трачка» (глядзі здымак 2).

На ўсё жыццё захаваліся ўспаміны. Калі бацька рыхтаваўся да трачкі, у хаце панаваў амаль святочны настрой. Мама варыла многа смачнай ежы, — найчасцей капусту, у якой плавалі вялізныя кускі мяса. На світанні прыходзіла трох мужчын. Найважнейшым сярод іх быў трач — гэты з вялікай пілой. Трач заўсёды здзіўляў мяне тым, што стаяў высока на калодзе, паддаваў пілу і... не баяўся, што ўпадзе. Знізу працавалі яго памочнікі. На памочнікаў наймалася найболыш здаровых людзей.

Цяпер ужо рэдка дзе распілоўваюць калоды на дошкі або на дылёўкі пры дапамозе трачкі. Трача заступіла крайзега (глядзі здымак 1). Хопіць падключыць электрычны рухавік, настаявіць патрэбную таўшчыню дошкі, а з рэштай справіцца лёгка нават адзін чалавек.

Вось юнакам з вёскі Крывая спатрэбіліся дошкі на пабудову шопы, у якой маглі б перахоўваць вугаль для абагравання мясцовай святліцы. Вёска дала дрэва. Сталі на некалькі гадзін за крайзегу і нарэзалі дошак на поўную шопу. Цяпер ужо светліцы вугаль пад дахам. Знакі з Крывой гаварылі, што ўсё гэта зрабілі грамадскім чынам. Паўрад ці хто пайшоў бы грамадскім чынам на трачку. Вывад з гэтай гісторыі, мяркую, надзвам просты: больш увагі ліва глядзець навокал сябе, а сапраўды пабачым, як многа змяняецца ў нашым жыцці, ды змяняецца на лепшае.

Тэкст і фота (в.р.)

СЕЎЦЫ ВЫСАКАРОДНАГА І ШЛЯХЕТНАГА

У ТЫЯ ДНІ

«Нарадзіўся я ў сям'і чыгуначніка ў 1902 годзе ў Беластоку. Пасля заканчэння пачатковай школы ў 1914 годзе ўдалося мне паступіць у гімназію імя Аляксандрава ў Беластоку. Фронт І сусветнай вайны паволі набліжаўся да нашага горада. Яшчэ і сёння памятаю першы налёт нямецкіх самалётаў на Беласток. У той момант знаходзіўся я разам са сваімі сябрамі ў класе. Іншоў урок. Раптам нехта крыкнуў: «Глядзіце, глядзіце, аэрапланы!» Усе кінуліся да вокан. Па небе тарахцелі, разварочваючыся, нейкія няўклюдныя створы з фанеры і дроту. Відаць было, як лётчыкі нешта выкідваюць са сваіх лятальных апаратаў... Горад загрымеў, ускалыхнуўся. Нас ахапіў жах. Ніхто не ведаў, што рабіць, дзе схавацца. Бежанства закінула нашу сям'ю і мяне спачатку ў горад Палтаву, а пасля ў Калугу. Там я працягваў сваю вучобу. Памятаю падзеі лютаўскай рэвалюцыі 1917 года ў Калузе. Удзельнічаў я ў вулічных дэманстрацыях жыхароў горада, і мне прычапілі чырвоную какардку з палатна да пінжака на грудзях. Знамянальныя дні Кастрычніцкай рэвалюцыі перажыў я ў горадзе Екацерынаславе (сённяшні Днепрапятроўск) на Украіне. Ужо ў савецкі час я закончыў настаўніцкую семінарыю і разам з роднымі вярнуўся ў 1922 годзе ў Беласток. У панскай Польшчы настаўніцкай працы для мяне, выпускніка савецкай школы, не знайшлося. Трэба было брацца да якойколечы работы, каб пражыць і ўтрымаць сям'ю. Раслачаць працу па маёй спецыяльнасці, настаўнікам, мне давялося толькі ў 1939 годзе, калі на Беласточчыне была ўстаноўлена савецкая ўлада. Трэба было шмат прыкласці намаганняў, каб прыпомніць забытае за 17 год, пазнаёміцца з метадычнымі навінкамі, добра авалодаць беларускай літаратурнай мовай, з якой я па-сапраўднаму пазнаёміўся, толькі гады ўпершыню сутыкнуўся Першае, што трапіла ка мне з твораў беларускай літаратуры, была ананімная паэма «Тарас на Парнасе» і паэма Я. Купалы «Бандароўна». Гэтыя творы чытаў я некалькі разоў падрад, бо так яны мне спадабаліся па форме і зместу. Чытаючы іх, я пераканаўся, што беларуская мова прыгожая і дарагая мне. Я стаў пашыраць свае веды з роднай мовы на рознага роду настаўніцкіх курсах. Але неўзабаве на Беласточчыну прыйшлі нямецкія фашысты. Мяне арыштавалі і кінулі ў канцлагер. Прыйшлося перажыць цяжкія дні. Пасля вызвалення нашай краіны з-пад фашысцкай акупацыі я зноў вярнуўся да працы ў школе. Навучанне адбывалася ў першыя пасляваенныя гады ў надта цяжкіх умовах. Не было падручнікаў, сшыткаў, лавак. Заняткі адбываліся ў звычайнай сялянскай хаце. Дзеці сядзелі пры дошках, прымацаваных да сцен. Але гэта ўжо мінуўшчына. Цяпер я вучу ў новай, прыгожай школе, добра аблсечанай у прылады і дапаможнікі.

ЯНКА ЛЕАНОВІЧ
Іванкі,
Гайнаўскі павет

РЭПЕРТУАРНЫЯ НАВІНКІ

ПЕРАД СІГНАЛАМ

Апошнім часам ГП БГКТ адбіла на шклографе камедыю ў адной дзеі «Перад сігналам» Сцяпана Атляса (пераклад з польскай мовы).

П'еса прадназначана вясковым самадзейнікам. Выбар вельмі трапны П'еса з сучаснага жыцця вясковай моладзі. Значыць, тэма якой часта нехапае ў рэпертуарным фондзе нашай самадзейнасці. П'еса пабудавана на любоўным канфлікце. У сутыкненні дзвюх любячых сябе маладых асоб пераплятаюцца грамадскія і асабістыя матывы. Акцыя жывая, пяціасабовы склад дзеючых герояў, нескладаная дэкарацыя, усё гэта павінна прычыніцца, каб п'еса знайшла поспех у нашых самадзейнікаў. Шкада толькі, што перакладчык не зусім справіўся з задачай. Шмат нічым неапраўданых паланізмаў, напрыклад: «стламсяць», «хайрак», «завод» (у сэнсе прафесія) і г.д. Варта перад развучваннем п'есы звярнуцца да настаўнікаў беларускай мовы. Яны лёгка паправяць падобныя хібы. Зрэшты, без настаўнікаў і так будзе трудна тут абыйсціся. П'еса дрэнна адбіта тэхнічна, шмат слоў адбітых вельмі невыразна. Можна іх удакладніць толькі праз дагадку. Але гэтыя хібы не павінны адпіхаць самадзейнікаў ад п'есы. Яна цікавая і вартая ўвагі. Урэшце, кожны гурток можа свабодна дастасаваць яе да сваіх умоў, карыстаючы з моўнага арсенала сваёй вёскі, аколіцы.

П'есу можна набыць (бясплатна) у ГП БГКТ і ў павятовых аддзелах нашага таварыства. Высылаецца таксама і на пісьмовыя заяўкі. (рл)

НАША ПАЎГОДДЗЕ

(Працяг са стар. 3)

кам — не хацеў цярушыць сваёю мінуласцю людскога вока (?).

Лепшым апавяданнем Уладзіслава Дваракоўскага выдаецца апавяданне «На світанні». Хаця апавяданне «Першыя дні» блізняча падобнае да вышэй успамянутага. Абодва аднолькава пачынаюцца (стук у дзверы), аднолькава развіваецца падзея. А тэма цікава як у першым, так і ў другім. Яна цікава тым больш, што аб ёй неяк вельмі нясмела гаворыцца ў польскай літаратуры. Аднак героі ў апавяданнях Дваракоўскага ў дэпрэсіі пакінуты самі сабе. Тут вышла — першыя дні вызвалення не прынеслі людзям палёгкі, а былі прадаўжэннем ваеннага кашмару.

У кароткім аглядзе нашай творчасці за апошняе паўгоддзе я спецыяльна не заглыбляўся ў недахопы, звярнуў увагу на больш яскравыя. Крытычных заўваг мы не шкадуем сабе на літаратурных семінарах. Хацеў я затрымацца на добрых, карысных момантах творчасці нашых аўтараў, каб кінуць прамень святла на іх цяжкую дарогу.

ЯША БУРШ

А КАЛЕКТЫЎ? ПАЛЕМІКА

(ДЫСКУСІЙНЫ ГОЛАС ПА ПРЫЧЫНЕ АРТЫКУЛА УЛ. ПАЎЛЮЧУКА ПАЗ «МАРЫ АБ СВЕЦЕ АДЗІНОЦТВА», ЯКІ БЫЎ НАДРУКАВАНЫ Ў «НІВЕ» 22 ЛІСТАПАДА Б.Г.).

Цяжка зразумець аўтара артыкула «Мары аб свеце адзіноцтва», цяжка разабрацца ў яго блытаніне думак калі чытач з'яўляецца звычайным, простым чалавекам а не спецыялістам, скажам, сацыёлагам. Бярэ ён сімвалічную Старую Вёску і сімвалічнага яе жыхара Дамяна з яго жонкай Манькаю. Гэтая вёска, паводле вобразу, які дае нам аўтар, з'яўляецца сапраўды старой вёскай, перенесенай у наш час недзе з пачатку бягучага стагоддзя, калі яшчэ астаткі першабытнай, патрыярхальнай грамадскасці накідалі пляму на псіхіцы сялян, калі мерай важнасці адзінкі былі гектары зямлі.

Дзе доказы? Вядома, у артыкуле Ул. Паўлючука «...што Манька аказалася ліхою жонкай...» вінаваты Дамян, яго бацькі, браты і суседзі. Дрэнна высваталі, не знялі ў пору бяльма з вачэй Дамяна. Не трэба ведаць вёскі, хопіць прасачыць лісты, якія прыходзяць да нівуаўскага «Сэрцайка», каб пераканацца, што моладзь, вырашаючы так важныя праблемы, як жаніцьба, рэдка спадзяецца цяпер на выручку старэйшых. Проста больш давяраюць сваім пачуццям, чымсьці ўмеласцям сватоў і ўсё ведаючым суседзям. Штораз менш істотнымі становяцца зараз эканамічныя прычыны жаніцьбы. У «Старой Вёсцы» сапраўды малады чалавек часта жаніўся з дзяўчынай, якой зусім не ведаў, толькі таму, што за ёю браў пасаг, або хлопцу неабходна патрэбна была ў хаце «баба», каб даглядаць хатняй жывёлы, каб дапамагала апрацоўваць поле. У новай, сучаснай вёсцы гэтыя элементы адыгрываюць значна меншую ролю.

Аўтар гэтага адкрыта не гаворыць. Але паасобныя вучайкі яго меркаванняў супадаюцца ў адну раку, якая шуміць: даражэнькія, добрыя, ціхія гаспадары, якія ўсё адзін пра аднаго ведаеце, не ўцякайце ў горад! Там вас чакае страшэнны звер, якому па імя: адзіноцтва.

«Кожны жыхар Старой Вёскі мае ў вёсцы кума, свата, бліжэйшую і далейшую радню, а перад усім — мае суседзяў» — піша аўтар і крыху далей: «...у вялікім горадзе няма суседзяў, ёсць толькі будынкі... І жыве Дамян у адзіноцтве, сустракае ў працы сотні людзей, сярод якіх не хапае кагосьці блізкага...» Нават Дамянава жонка гуляе ў горадзе з другімі мужчынамі, калі ён цяжка зарабляе на хлеб для яе і для дзяцей. Жыў бы ён у «Старой Вёсцы», дык і Манька была б яму вернай жонкай! Бедны Дамян, спачуваю яму! Павінен пайсці да лекара, каб пераканацца, ці ён часам не псіхапат.

Здаецца мне, што гэтакія погляды аўтара не толькі грашаць яўнай наіўнасцю, але перш за ўсё скрыўляюць вобраз нашай рэчаіснасці. Эканоміка ў нас сацыялістычная, адносіны тады ў працы абаспаваны на сацыялістычных прынцыпах. Гаспадаром і асноўнай сілай прадпрыемства з'яўляецца калектыў, а сучасныя метады вытворчасці не дапускаюць да таго, каб чалавек змог адмежавацца ад другога чалавека, не дазваляць на гэта і тэхналагічныя правілы. Аўтару хіба ніколі не прыйшлося працаваць у вялікім прадпрыемстве масавай прадукцыі.

Калі гутарка ідзе ўжо пра эканоміку, неабходна адзначыць, што яна, а не «мары аб свеце адзіноцтва», з'яўляецца асноўным фактарам эміграцыі людзей з вёскі ў горад. Пакуль гарадская эканоміка будзе патрабаваць вясковых рук, як рабочага рэзерву, дагэтуль ніхто не зможа ўстрымаць гэтай ракі сялян, якая запаўняе гарадскія вуліцы.

(Працяг са стар. 3)

АНУСЯ

Так ішлі хвіліны, гадзіны, ішлі дні, падлікам якіх ніхто ў доме гэтым цяпер не займаўся. Забывалі тут аб многім, аб чым і помніць трэба было. Мыйлі дні, даты, не забывалі, аднак, аб крыках, аб плачу. Юзік напамінаў Анусі аб кожным куску хлеба; яна часта ўцякала перад пабоямі, хавала дачушку перад Юзікам; кожны дзень чулася аднолькавае: «вон, да яго ідзі, вулічная!..»

А ён, Ваня, на віду ва ўсіх адрокся ат яе, ад дзіцяці, ад кахання вялікага і незабыўнага. А як кахаў!.. Канца і краю каханню і вернасці, здавалася, ва век і не знайсці!..

...Прыйшла была Анусяў дом да яго; маці дзверы замкнула, у дом не пусціла. З таго часу кончылася ўсё. Ніколі яны не сустракаліся болей; ніколі Ануся не бачыла ні яго, ні яго ўсмешкі. Не гаварыў ён ужо больш, страсануўшы залацістым пшанічным чубам: «Станцуем, Ануся?!» Ніколі яны больш не кружыліся ў танцы, не жартавалі, не падпявалі весела і задорна. Даўно гэта было, даўно... Ці ўсё на свеце так хутка канчаецца? Усё праходзіць, знікае?..

* ⁂ *

Прыбегла аднойчы Ануся з горада з пакупкамі, заглянула ў дом, на панадворак і, не знайшоўшы пакінутай пад паглядам маці Соф'юшкі, пачала наводзіць парадак у доме: «Маці, — думала яна, — відавочна пайшла з ёю да суседкі. Але... Чаму? Яна ніколі з ёй нідзе не хадзіла?..» Супакою не было. Расшалілоўшы ў пліце, яна выбегла па дровы. Глядзіць — ля ганку маці Вані з Соф'юшкай на руках. Дзіця крычыць, надрываецца... Схапіла яна дачушку, глянула на твар і — абамлела... Гэта не быў твар! Гэта быў вялікі чырвоны пухір!..

Як шалёная кінулася яна даганяць маці Вані. Яна хацела ведаць, запытаць, зразумець: чаму Соф'юшка знайшлася там? Але дзверы зноў былі для яе закрыты.

Пацягнула яна павелі дамоў... Яна плакала галасна, не хаваючыся. Адкуль з'явілася маці, што за людзі сталі на вуліцы — гэта ўжо цяпер яе не цікавіла. Маці апраўдвалася, гаварыла нешта аб Юзіку, плакала, смаркалася... Але Ануся нічога не чула. Увайшла ў хату, стала побач дзіцячай пасцелі, упала на калені і, абхапіўшы галаву рукамі, праклінала сваю долю, час, калі ўгледзела гэты свет, калі лёс звёў яе з бестурботным красаўцам — Ванем... Куды пойдзеш са сваім горам? Кожнаму на зямлі свая хвароба цяжэйшая за ўсё. Скажаш, а ці зразумеюць?

Дома яна — цяжар; ёй не ведаць гэтага? Юзік так змяніўся, не пазнаць зусім. Крычыць, пагражае... Весь узяў і панёс Соф'юшку ў дом Вані. Не прыгналі! Аднаго ад злосці кінуў яе на прысьбе, дзе дзяўчынка праляжала на сонцапёку можа гадзіну, можа дзве... І паліла сонейка дзіцячы тварык, жарыла бязлітасна.

Куды звернешся, у суд? Што суд, суд сумлення не дае. А можа абразуміцца? Кахаў жа, а кахаць без сэрца нельга... Чакаць, толькі чакаць!... Няўжо шчасце такое кароткае? Няпраўда!...

* ⁂ *

Прайшло некалькі год, а яна ўсё чакала, спадзявалася... Прыехаў, аднойчы, з-пад Белавежы ў дом Ляўкоўскіх нейкі пажылы чалавек. Прыехаў раз, другі, спытаў Анусінай згоды... І Ануся, на якую калісьці хлопцы баяліся смела паглядзець, без слова — згадзілася. Страшней чымсьці жыццё ў гэтым доме, яна ведала, нічога не будзе ў цэлым свеце.

Ціха, без музыкі, без песень ад'язджае яна. Дзяўчаты-сяброўкі, быццам праходзячы выпадкова, затрымліваюцца ля варот. Выйшла яна, агледзела ўсіх, абняла любоўна ўсіх позіркам, нізка пакланілася:

— Праш чайце, дзяўчаткі, сяброўкі мілыя! Успамяніце калі-небудзь словам ласкавым. Заспявайце мне на развітанне песню маю любімую... Ну, гучней, за мной...

Дзе ты, грушка, расла,
Дзе ты вырасла...

Спявала яна першы раз пасля многіх год... Ніхто ёй не падпяваў, не ўтарыў...

Паглядзела яна наўкруг, нешта бязгучна прашаптала, кіўнула каму-та галавой і, пацалаваўшы кучаравую Соф'юшку, сказала:

— Пара!... Бывайце, родныя... Успамінайце...

Не, яна не плакала... Воз рушыў, узняўшы за сабой стоўп пылу. Заіржаў конь, прашуршэлі гумовыя калёсы і хутка ўсё заціхла... Толькі над шырокім гасцінцам доўга стаяў яшчэ стоўп пылу, скрыўшы чарнавокую пявуню, Анусю.

С. РАМАНЬЧУК

Зелянець будзе Беласточчына

Пры Ваяводскім камітэце Фронта адзінства народу існуе спецыяльная камісія, якая цікавіцца пасадкай дрэў і заеляненнем нашых тэрыторый.

Як нас інфармуе гэтая камісія, яна працуе зараз над тым, каб пасадка дрэў у нас адбывалася комплексным спосабам г. зн. абсаджваць вёску і аколіцу дрэвамі ўсюды, дзе можна, і рабіць гэта без перарываў. Камісія таксама прапануе праводзіць пасадку абапіраючыся на тэхнічную дакументацыю развіцця вёскі.

Многа для зазелянення могуць зрабіць школы. Цікаўнасць, напрыклад, што адна з сувальскіх школ засадзіла дрэвамі гару і заклікала ўсе школы, каб пайшлі яе следам. Вучні гэтай школы запрапанавалі, каб кожнае дзіця, якое прыходзіць у школу, садзіла сваё дрэўца і даглядала яго аж да сканчэння школы. (вл)

Зялёны тыдзень

Моладзь Лясного тэхнікума ў Белавежы ўзяла ўдзел у залешванні турыстычных і спартыўных аб'ектаў сваёй асады.

Пад кіраўніцтвам інжынера Здзіслава Гібоўскага вучні пасадзілі 15 000 дрэвак.

Ю. Казак
Гайнаўка

ПРАДУМАНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ

Пасяпяховасць дзейнасці сельскагаспадарчага гуртка залежыць ад добрых, прадуманых пачынанняў яго кіраўнікоў. Адным з найлепшых на Гайнаўшчыне лічыцца сельгасгурток у Дубінах, які ўзначальваецца Фадзеем Янчуком. У мінулым 1963 гаспадарчым годзе сельгасгурток надзвычай паспяхова пакрываў усе свае расходы і выпрацаваў 121 тысячу чыстага даходу. Бягучы год таксама даволі плённы. Кіраўніцтва гэтай арганізацыі зараз выступае да павятовых улад з цікавай прапановай, а менавіта: у паспулдзельчых будынках сарганізаваць адкормліванне свіней. Прапанова новая, смелая і напэўна знойдзе падтрымку ўлад.

М. Х.

З ЖЫЦЦЯ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕНШАСЦЕЙ

ПШЭМЫСЛЬСКІЯ УКРАІНЦЫ

Пшэмысль на Жэшаўшчызне прыгожы павятовы гарадок, распалажаны ў падножжа Карпацкіх гор. Вайна параўнальна мала тут нарабіла шкоды. Шмат у Пшэмыслю архітэктурных помнікаў, шмат арыгінальных будынкаў. У адным з такіх будынкаў знайшло памяшканне павятовае і гарадское праўленне Украінскага грамадска - культурнага таварыства. Памяшканне прасторнае. Надзвычай прыгожая і вялікая канцэртная зала. Яна ў некалькі разоў большая ад залы ў ГП БГКТ у Беластоку. Павятовае і гарадское праўленне ўзначальвае Мікола Чубінскі. У Пшэмыслю і ў павеце налічваецца больш 10 тысяч украінцаў. Членаў УГКТ ёсць тут 430 «устабілізаваных», якія жывуць стала ў Пшэмыслю або ў іншых аколіцах павета. Блізка 400 членаў «пралётных». Яны выязджаюць на работы па-за павет, пасля вяртаюцца на свае месцы і чуюцца членамі украінскага таварыства.

Праца украінскага таварыства найлепш пастаўлена ў самым Пшэмыслю. Асабліва добра развіваецца мастацкая самадзейнасць. І так існуе тут балетная група, харавая група, рэцытатарская, музыка-джазавая, інструментальная маладзёжна - дзіцячая, драматычная і оперная. Мастацкія выступленні адбываюцца ў памяшканні праўлення. Арганізуюцца таксама выезды з канцэртамі да украінскіх асяроддзяў. Мінулы 1963 год быў багаты ў выезды. Амаль кожны тыдзень нейкая група або некалькі груп выязджалі са сваімі выступленнямі. У бягучым годзе дае канцэрты па-за Пшэмыслем драматычная, а найбольш оперная група. У яе выкананні можна пачуць оперу «Каза дзераза» і «Дзіўны сон».

Удзельніца мастацкай самадзейнасці Людміла Шутрык.

У украінцаў, падобна як і ў нас, адным з найслабейшых бакоў з'яўляецца аплачванне членскіх складчын.

М. Х.

АДЗІНОКІЯ

Нельга таксама згадзіцца з аўтарам, што гаражане неяк аўтаматычна прысуджаны на адзіноцтва. Жыхар горада не з'яўляецца ў сваю кватэру з касмічнага прастору. Гаражане таксама, як і сяляне, маюць суседзяў, ад якіх назычаюць запалкі, грошы і паўшклянкі цукру, маюць кумаў, сватаў, далёкіх і блізкіх сваякоў, да якіх ходзяць у госці, якіх прымаюць у сябе. Хопіць прайсціся вуліцамі горада, скажам у дзень папулярных імянін, а можна пераканацца, што аж сцены дрыжаць ад харавых масавых песняў. Чалавек адзінокі так сябе не вядзе.

Селянін з селянінам сустракаюцца на лавачцы і ў полі, або на сепажаці. Сустракаецца, трэба гэта прызнаць, вельмі часта. Жыхару горада адкрыты кавярні, рэстараны, розныя бары, бібліятэкі, чытальні і шматлікія клубы. Асабліва гэтыя апошнія проста за рукаў прыцягваюць да сябе людзей. Штогод выдаюць дзесяткі тысяч злотых, толькі, каб пад цёплым дахам чалавек мог сустрэцца з другім чалавекам, і весела супольна правесці час.

Хацелася б яшчэ звярнуць увагу на ролю прафсаюзаў, партыйных, маладзёжных і грамадскіх арганізацый у жыцці кожнага чалавека. Яны, здаецца мне, а не вяскова кайтунства вядуць сапраўдны грамадскі кантроль над паводзінамі адзінкі, нават — над паводзінамі гэтакіх адлюдкаў, як паўлючукоўскі Дамян.

Заўсёды выгадна спасылацца на нейкія вучоныя аўтарытэты. Шчыра прызнаюся, што не ведаю кніжак Дзюркгайма, але ведаю, што яго вывады былі зроблены на аснове даследаў капіталістычнага грамадства Францыі і другіх капіталістычных краін. Мы, аднак, жывем у ПОЛЬШЧЫ, дзе, як вядома, штораз глыбей запускаюць корні сацыялістычныя адносіны паміж людзьмі. А гэта асноўная розніца. Пальма — дзерава вельмі прыгожае, але паспрабуйце перасадзіць яе на беластоцкія Пляцы! Гэтак сама з прыгожымі тэорыямі, якія выраслі зусім у другім клімаце.

Няма тады абасцаванай патрэбы рабіць трывогу па поваду нейкага там «адзіноцтва». Гэта, па-мойму, перш за ўсё справа індывідуальнага характару чалавека.

Чалавек нашага часу, змучаны шалёным тэмпам жыцця, часта сам шукае цішыні і спакою. Знаходзіць гэта сярод сваёй сям'і, пры тэлевізары, радыё, над газетай ці кніжкай. Але гэта ўжо зусім другая праблема. Ці тады, дарэчы, можна гаварыць аб адзіноцтве чалавека? Нават касманаўты не адчувалі сябе адзінокімі прабываючы ў замкнутых кабінах сярод глыбокай цішыні бязмежных касмічных прастораў.

Многа яшчэ іншых хібаў хацелася б «вытыкнуць» аўтару, але ўжо і так занадта ж «распісаўся». Можа зробіць гэта хто другі?

ВІКТАР РУДЧЫК

Пад акампаніямент гітары і балалаек спявае дуэт калектыву.

Пра Арлянскі мастацкі калектыў разыходзілася слава па ўсёй Бельшчыне. Ён лічыўся адным з лепшых на Беласточчыне. Выступленні яго былі вядомыя і па-за межамі ваяводства. Цяжкая хвароба, а потым смерць дырыгента Р. Агіевіча была прычынай распаду моцнага аматарскага калектыву.

На пасяджэннях партыйнай арганізацыі пры Прэзідыум ГРН не аднойчы ўспаміналася пра славу былога калектыву. Нараджаліся планы і меркаванні арганізаваць падобны калектыў і вярнуць яму былую славу. Да гэтага ПОП забавязала двух сваіх членаў: Міколу Лапуха і Яўгена Болла. Знайшліся людзі ахвотныя спяваць і іграць. А некаторыя, як, напрыклад, Вера Валкавыцка, ніколі не лічыцца з часам на арганізацыйныя справы. Большасць — гэта людзі старэйшыя, жанатыя, замужнія. Нават у летнія месяцы пасля працы ў полі і хаце, палажыўшы спаць дзяцей, прыходзілі на рэпетыцыі.

— З недахопу часу цяжка нам сабрацца ўсім на адну гадзіну, але яшчэ цяжэй разыходзіцца, — сцвярджаюць удзельнікі гэтага калектыву. Усе тут добра чуюцца. Мастацкі кіраўнік Міраслаў Кадзевіч, які прыязджае з Бельска, тактоўна і прадумана адносіцца да ўсіх сваіх навучэнцаў. Увесь 18-асабовы калектыў складае гурток Беларускага грамадска-культурнага таварыства, старшынёю якога з'яўляецца Мікола Лапух. Гэты інструментальна-харавы калектыў мае значныя дасягненні. Выступаў ён ужо некалькі разоў у Орлі, на фестыне БГКТ у Галадах, у вёсках: Аўгустове, Крывяцічах і Моры. Некаторыя члены калектыву бралі ўдзел у конкурсе на савецкую песню.

І ўсё было б добра, каб не тое дрэннае, што перашкаджае калектыву паспяхова развівацца. Перш за ўсе недаравальная абыякавасць Прэзідыум ГРН. Прэзідыум ГРН бачыць калектыў толькі тады, калі патрэбны яму канцэрт на акадэмію. У іншым выпадку ані старшыня Прэзідыума, ані сакратар, ані камісія культуры ніколі не зацікавіліся цяжкасцямі, ніколі не прыйшлі яму з дапамогаю. А трэба ведаць, што гэты ж калектыў сам аплачвае мастацкага інструктара. З гэтай мэтай арганізуе дахадовыя танцавальныя вечарыны і, вядома, канцэртныя выступленні. З выездам у большыя вёскі таксама вялікія цяжкасці, няма транспарту. А наняць — дык трэба шмат плаціць за самаход. Да гэтага часу няма сапраўднага кіраўніка святліцы. Няма каму паклапаціцца аб яе выгады, аб тое, каб былі там усе шыбы ў вокнах, каб дзверы былі наладжаныя.

Не дапамагаюць і не цікавяцца працаю інструментальна - харавога калектыву і павятовыя ўлады і арганізацыі. Толькі мясцоваму ГС, а перш за ўсё яго прэзэсу Анатолю Адзіевічу, дзейнасць гэтага калектыву ляжыць на сэрцы. Ён сколькі можна, толькі дапамагае. У сакавіку, маі і чэрвені ГС аплачваў нават інструктара. Арлянскі калектыў звярнуўся з просьбаю да ГП БГКТ у справе аплачвання даезду інструктара да Орлі. Такую дапамогу ён атрымаў.

Незадоўга ўжо новы 1965 год. Кожная ўстанова будзе распачынаць выкарыстанне свайго бюджэту. Неабходна ўзяць пад увагу здольны многаабяцаючы арлянскі калектыў і прызначыць на яго развіццё нейкія сумы. І калі гэта зробяць і паасобныя арганізацыі, і ўстановы, і калі на штодзень будзе цікавіцца ім мясцовы ГРН, тады можна спадзявацца, што ўспомненыя аматары не толькі вернуць калектыву мінулую славу, але здабудуць яшчэ большую.

Тэкст і фота
М. ХМЯЛ[illegible]І

Спяваюць члены харавой групы.

Гутаркі доктара

КРЫВЯНЫ ЦІСК

Маю 23 гады. Будзе ўжо два гады, як хварэю на павышаны крывяны ціск (надціснене). Я вельмі прашу, каб растлумачыць мне, ці гэта хвароба вылечная? Я часта прымаю лякарствы «Раупасіл» і «Раудазін Тэапаверын», але яны не надта мне памагаюць.

Ці ў гэтакай хваробе патрэбны нейкія спецыяльныя харчы, ці трэба дбаць пра адпаведную вагу, бо я маю рост адзін метр і шэсцьдзесят восем сантыметраў.

Парай, што рабіць?

Адрас вядомы рэдакцыі

Шаноўны сябра! Перад усім, невядома мне, які маеш ціск крыві і ці баліць Табе галава або сэрца.

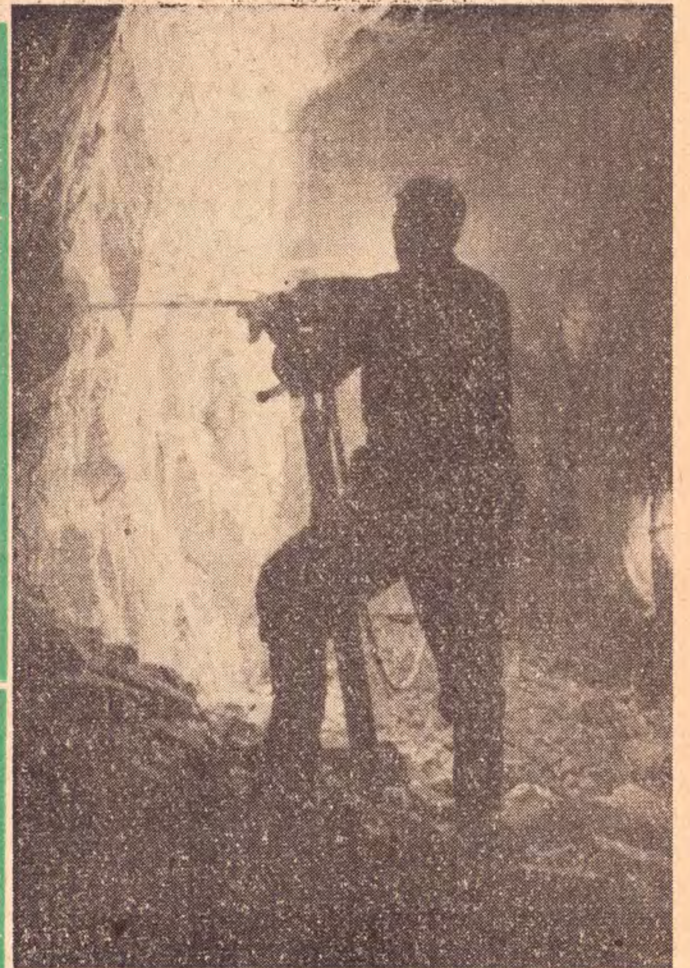
Але, мяркуючы паводле лякарстваў, якія прымаеш, магу параіць Табе трэцяе найлепшае лякарства: гэта цярплівасць і адпаведны спосаб жыцця. Значыць, у час працы нельга нервавацца, не перапрацоўвацца і ў меру магчымасцей купацца перад сном.

Што да дыеты, дык нельга аб'ядацца мясам, тлушчамі. Можна нават пахудзець, аднак галадаць не раю. Спажываць трэба мала салёную ежу. Не піць моцнага чаю, зусім не піць чорнай кавы (натуральнай), гарэлкі і не курыць.

Ну, а калі лякарствы цалкам не будуць памагаць, тады з «Раупасілам» раю прымаць Гідралазін або Апрэсалін. Раудазін можна прымаць разам з Хлорахразідам вядомы заграніцаю пад назваю «Дюрыль» або «Саморык».

На астатак яшчэ адна парада: не ўгаварвай сабе хваробы, яна вельмі доўга лечыцца без відавочных эфектаў, а ў большасці выпадкаў гэтай хваробы найлепшым лякарствам ёсць вера ў тое, што вылячышся. Калі будзеш штомінуту пераймацца, тады не памогуць ніякія лекі.

Доктар

Шахта. Пот залівае вочы, да цела ліпне пыльны камбінезон. У душных тунелях працуюць шахцёры, людзі, якія трэцюю частку свайго жыцця праводзяць пад зямлёю.

У наш век іх цяжкую працу аблягчаюць машыны, тэхніка. Аднак, недалёкія тыя часы, калі шахцёр на каленнях доўбаў кіркаю вугаль і свяціў сабе лучынаю.

На здымку: у шахце «Новы Лёнд» у Ніўпіцах.

(ся)

ХТО УПЕРШЫНЮ ЗАСЯЛІУ АМЕРЫКУ?

На амерыканскім кантыненце не выяўлена шкілетаў чалавекападобных малпаў. Гэтых жывёлін няма і ў саставе сучаснай амерыканскай фауны, хоць ніжэйшыя малпы вядомы ў Паўднёвай Амерыцы ў вялікай колькасці. Такім чынам, амерыканскі кантынент не ўваходзіў у зону адчалавечання малпы, і чалавек з'явіўся на ім са Старога Свету.

Час пранікнення чалавека ў Амерыку можа быць вызначаны даволі дакладна. Старажытнейшыя дакладныя сляды чалавека на амерыканскім кантыненце адносяцца да эпохі верхняга палеаліту або мезаліту, якая аддалена ад сучаснасці прыблізна на 15 000—10 000 гадоў. Гэтыя лічбы вызначаюцца на падставе дакладных фізіка-хімічных спосабаў датавання старажытных прадметаў і, у прыватнасці, самага распаўсюджанага і дзейснага сярод іх — датавання па зместу ізатопа вугляроду. Старажытнейшыя стаянкі першабытнага чалавека ў Амерыцы — на поўдні ЗША, у Мексіцы якраз і аддалены ад нас на 15 000—13 000 гадоў. Праўда, у друку з'яўляліся паведамленні аб знаходках больш глыбокай старажытнасці — у 20 000 гадоў, але гэтыя даныя маюць патрэбу ў дадатковым пацвярджэнні.

Вывучэнне фізічнага тыпу амерыканскіх індзейцаў паказала, што па сваіх вонкавых асаблівасцях яны збліжаюцца са старажытнейшым насельніцтвам Усходняй Азіі. Ад сучасных мангалоідаў старажытныя прадстаўнікі мангалоіднай расы адрозніваліся больш выступаючым «арлінным» носам і менш выражанымі цяперашнімі мангалоіднымі адзнакамі. Тое ж самае мы бачым у амерыканскіх індзейцаў. Збліжэнне амерыканскіх індзейцаў са старажытным насельніцтвам Сібіры, у прыватнасці, знаходзіць пацвярджэнне і яшчэ ў адной важнай антрапалагічнай дэталі — падобным працэнце розных крывяных груп. Так, этнічныя групы амерыканскіх індзейцаў складаюцца ў сваёй пераважнай большасці з людзей, якія не маюць групы В. Экспедыцыі, ажыццёўленыя сектарам антрапалогіі Інстытута этнаграфіі АН СССР і кафедрай антрапалогіі МДУ, паказалі, што вельмі нізкі працэнт людзей з групай В характэрны для многіх тэрытарыяльных груп эвенкаў Цэнтральнай Сібіры. Перасяленне людзей з Азіі ў Амерыку адбывалася праз Берынгаў праліў, які некалькі тысячагоддзяў назад, магчыма, меў перамычку. Калі перамычкі не было, то па мелкаводнасці і вузкасці гэты праліў наогул не мог стаць сур'ёзнай перашкодай для перасялення людзей.

Некаторыя плямёны цэнтральных раёнаў Паўднёвай Амерыкі вызначаюцца цёмным колерам скуры і шырокім носам. Часам тут сустракаюцца людзі з хвалістымі валасамі. Цёмная скура і адносна шырокі нос характэрны і для каліфарнійскіх індзейцаў. Такім чынам, у старажытным насельніцтве Амерыкі, відаць, была невялікая негра-аўстралоідная прымесь. Яна, магчыма, паходзіць ад нейкіх груп людзей, якія трапілі ў Амерыку праз Ціхі акіян з Паўднёва-Усходняй Азіі і Меланезіі. Пасля смелых падарожжаў Тура Хеердала і яго паслядоўнікаў у гэтым меркаванні няма нічога неверагоднага. Але яно не мяняе агульнага заключэння: продкі асноўнай масы карэннага насельніцтва Амерыкі — старажытныя жыхары Усходняй Азіі. Пераважная большасць продкаў амерыканскіх індзейцаў пранікала на амерыканскі мацярык праз Берынгаў праліў.

Прафесар Дэніс Гайде, выкладчык вышэйшай установы ў Паўднёвай Радэзіі, ажаніўся з негрыцянкай. Расісты схапілі і вывезлі яго ў расісцкую Афрыканскую Рэспубліку, дзе праследвала яго паліцыя. Паводле абавязваючага права ў гэтай краіне лічыцца ён злачынцам за жаніцьбу з негрыцянкай. Толькі дзякуючы брытанскай інтэрвенцыі прафесару ўдалося вырвацца з рук расістаў і атрымаць дазвол на выезд у Лондан.

На здымку: Прафесар з жонкай і маленькай дачушкай на аэрадроме ў Лондане.

АП.

Падарожжа праз сібірскую тундру.

Юрый Долбд-Міхайлік
БАРОН ГОЛЬДРЫНГ
Пасля вайны

На другі дзень раніцой Хейендопф сам нявіўся ў казарме:

— Сомаў, хутчэй збірайцеся! Мы з вамі выязджаем па адной неадкладнай справе. Паспяшайцеся, — суха загадаў ён.

А хвілін праз пятнаццаць машына Хейендопфа ўжо імчалася ў напрамку Берліна. Уласна кажучы, сказаць «імчалася» было б яўным пераўвелічэннем, бо па дарозе з Берліна на Мюнхен сустрэчным патокам плылі калоны грузавых машын, месцамі дарога была зусім разбіта. Так што на асобных кароткіх адлегласцях машына імчалася з хуткасцю да ста кіламетраў, часам жа ледзь паўзла.

У Берлін прыехалі толькі на наступны дзень раніцой, і а дзесятай былі ўжо ў Думбрайта, у нейкай таямнічай канторы, размешчанай у толькі што адбудаваным крыле напаўразбуранага будынка.

Містэр Думбрайт прымусіў сябе доўга чакаць. Хейендопф не адважваўся, не ўбачыўшыся з ім, падарожнічаць па Берліну, і таму ім абодвум давялося цярпліва вывучаць столь прыёмнай.

Прыехаў ён дзесьці а дванаццатай гадзіне і, абыякава прывітаўшыся, быццам усе трое ўжо бачыліся сёння, запрасіў наведвальнікаў да сябе ў кабінет.

150

— Учора па тэлефоне містэр Хейендопф мне намякнуў на нейкія ўскладненні, што нечакана ўзніклі. У чым яны заключаюцца?

Хейендопф пазбягаючы асаблівых падрабязнасцей, расказаў, быццам пад націскам «зверху» начальнік лагера вымушан згадзіцца на вярбоўку ўласаўцаў для кіраўніцтва атрадамі нацыяналістаў, якія падпольна дзейнічаюць на тэрыторыі Заходняй Украіны, і што амаль палавіна ўсіх перамешчаных, што знаходзяцца ў іх у лагеры, ужо дала сваю згоду ўступіць у атрады, нават атрымала авансы.

На здзіўленне Хейендопфа, Думбрайт успрыняў гэта даволі спакойна.

— Думаю, узмацненне такіх атрадаў для нашай справы будзе толькі карысным — накіруе ўсю ўвагу бальшавікоў на заходнія граніцы, і нам лягчэй будзе дзейнічаць у глыбокім тыле. Мяне папярэджвалі аб магчымасці такога варыянту, і я даў на гэта згоду. Калі думаеце прыступіць да іх адпраўкі?

— У бліжэйшыя два - тры дні.

— О'кэй! А вы, містэр Сомаў, што можаце мне далажыць?

— На жаль, або, лепш сказаць, на шчасце, нічога новага. У рускіх ёсць прымаўка, пра вялікія вочы ад вялікага страху. Не памятаю, як яна гучыць і ці ёсць у нас, немцаў, аналагічная. Але я ўпэўнены, што ўсе падазрэнні пра пранікненне савецкага агента беспадстаўны. За час, што прайшоў з дня перавядзення групы ў сховішча пад Мюнхенам, ён бы паспеў паведаміць аб новым адрасе, перадаць якім-небудзь спосабам спісы. Гэтага не здарылася. Да дня майго прыезду чацвёра з перамешчаных, як я вам ужо дакладваў, загінула. Магчыма, сярод гэтых чатырох і быў той, хто паведаміў раней пра групу. Да гэтай думкі мяне схіляе такое: усе чацвёра, у большай або меншай меры, варожа ставіліся да кіраўніка групы Пратапопава, паколькі ён катэгарычна пярэчыў супраць таго, каб нават абмяркоўвалася пытанне аб вяртанні. Ды і гібель іх таямнічая: яна больш падобна на ўмяшанне невядомых элементаў, чым на прыродную смерць. Думаю, што Пратапопаў мог бы тут тое - сёе расказаць...

151

— Вашы меркаванні даволі пераканаўчыя, — пахваліў Думбрайт. — Думаю, што мы можам без рызыкі прыступіць да вывязення групы. Колькі чалавек застаецца пасля адпраўкі завербаваных?

— З пяцідзесяці чатырох, аб якіх ішла размова, чацвёра загінула. Засталося пяцьдзесят, з іх дваццаць два завербавалася. Значыць маем дваццаць восем чалавек, улічваючы і кіраўніка групы Пратапопава, — уголас разважаў Сомаў.

— Пратапопава скідайце з рахунку. Для яго ў мяне ёсць асаблівае заданне. Такім чынам, нам трэба адправіць дваццаць сем чалавек. Перапраўляць будзем па некалькі чалавек. Дамоўленасць на самалёты ёсць. Першым з іх я сам прыбуду ў Мюнхен, а вы, містэр Хейендопф, да таго часу павінны скамплектаваць кожную групу, каб потым без затрымкі даставіць яе на месца пасадкі

— Я хацеў бы, каб гэты абавязак узяў на сябе містэр Сомаў, — запярэчыў было Хейендопф.

— Містэр Сомаў, не вяртаючыся ў Мюнхен, сёння ж... Думбрайт зірнуў на гадзіннік, — не, заўтра, бо сёння вы, Фрэд, не паспееце! — а чатырнаццатай дваццаць вылятае ў Іспанію. Самалёт ляціць праз Парыж. У час прыпынку гэтую паштоўку ўкінеце ў паштовую скрынку авіявакзала. Не трэба, каб іншаземны штэмпель прыцягваў да яе ўвагу, хаця замест

152

ТРЫБУНА чытачоў

Гэтым можа займацца гурток БГКТ

(Працяг са стар. 1)

Ёсць на вёсках святліцы. Арганізуюцца клуба-кавярні. Да гэтага часу працаўнікі клуба - кавярняў не падрыхтаваны да вядзення культурна - асветнай работы. І тут удзячна праца для гуртка БГКТ у напрамку апекі над святліцамі і клуба-кавярнямі. Тут шмат цікавых форм можна выкарыстаць. Напрыклад, конкурсы шахматаў і шашак, танцавальныя вечарыны.

Знаёмства і распаўсюджванне ведаў аб Савецкім Саюзе, а перш за ўсё аб Беларускай ССР, прывіванне любві да краіны будуючай камунізм надзвычай важная справа. Ёсць магчымасці (а калі няма, дапаможа ў гэтым ГП БГКТ) арганізавання выставак, дакладаў, вечароў савецкай песні і г. д.

Усё вышэй сказанае будзе пад сілу гуртку БГКТ толькі ў тым выпадку, калі ён у культурна-асветнай працы не будзе адзінокім, калі ён будзе супрацоўнічаць у першую чаргу з настаўнікамі, а таксама з усімі існуючымі арганізацыямі на вёсцы. Пры цесным супрацоўніцтве з усімі арганізацыямі можна зрабіць значна больш. А вось некаторыя прыклады. З Саюзам сялянскай моладзі можна сарганізаваць сельскагаспадарчую адукацыю, з ЛЗС-ам — спартыўныя ігры і спаборніцтвы, з сельскагаспадарчымі гурткамі і гурткамі вясковых гаспадынь — курсы кройкі і шыцця, кулінарныя курсы, з ЛОК-ам — курсы вучобы язды на матацыкле. Супрацоўніцтва з вясковымі пажарнымі камандамі таксама трэба наладжваць.

На вёсках папулярныя грамадскія чыны, якіх ініцыятарамі пераважна з'яўляюцца партыйныя арганізацыі. Гурткам БГКТ не толькі трэба іх падтрымаць, але і самім ініцыяваць. Пабудова ходнікаў і бруку ў вёсцы, будова святліцы, або крамы таксама садзейнічаюць культурнаму развіццю вёскі. Ды ўсе эканамічна - гаспадарчыя дасягненні маюць беспасрэдны ўплыў на культуру.

Гурткі БГКТ значна сільнейшымі былі б арганізацыйна і палітычна, каб у складзе іх былі сакратары партыйных арганізацый і старшыні сельгасгурткоў, солтысы і радныя, моладзь і старэйшыя. Супольна цікава можна арганізаваць, скажам, урачыстае першамайскае пасяджэнне або падобнае іншае.

Па просьбе і заяўцы гуртка БГКТ ГП БГКТ можа накіраваць у даную вёску эстраду «Лявоніху», кінаперасоўку, планшы выставак, лектара.

Зразумела, гэта далёка не ўсе формы, якія можна выкарыстоўваць у гуртку БГКТ. Пажаданым было б знаходзіць новыя, цікавыя, эфектыўнейшыя.

М. ХМЯЛЕЎСКІ

ПРАЗ ТУРМУ І ЛАГЕР

(Працяг са стар 2)

— Браць яго! — прыказвае Майсей Радульскі.

І двух паліцаяў пакідае стол, на якім карты і пляшка гарэлкі.

Язэп з размахам павярнуўся. Паліцаі, як мухі, адляцелі ад яго. Прыбеглі другія. Збілі з ног, звязалі ў кій.

«О, каб не кайданы!» — скрагоча зубамі Язэп, пераваљваючыся з боку на бок, бы безуладная калода. Б'юць палкамі ў падошвы ног.

— Хто састаяў у вашай ячэйцы? — паўтарае пытанне Радульскі. — Маўчыш?! Леватыва! — крычыць начальнік.

Гумовую трубку ўціскаюць у нос аж па горла. І раптам булькае нафта, залівае рот... адна паўлітроўка... другая... трэцяя. Смурод, і боль... страшэнны боль... Здаецца, што ўсё гарыць, проста лоб разваљваецца... пакуль не страціш прытомнасці.

А яны смяюцца, рагочуць.

Карусель здзекаў кружыцца сем дзён.

За што? Якім правам? Ён жа нікога пальцам не крануў, нічога не ўкраў...

А гэтыя лістоўкі, сцягі, газеты, што словы праўды, мужыцкай, рабочай праўды рассявалі...

За гэта і палкі, і нафта, і турэмны карцэр.

— ...памерці не дам, і жыць не будзеш! — грыміць турэмны начальнік.

Вясенняе дыханне ветру прыносіць востры пах бэзу, за акном у агародчыку зацвілі цюльпаны..

— Пане доктар! Я ж... у мяне двое дзяцей... Няўжо мне...?

Стары фельчар спачувальна ўздыхае.

— Паспрабуем, — гаворыць.

ВІКТАР РУДЧЫК

яе, на першы погляд, зусім нявінны, наўрад ці змогуць расшыфраваць. Папярэджваю вас, містэр Сомаў, гэта важнае даручэнне — аднясіцеся да яго ўважліва!... Пасля прыбыцця ў школу зараз жа паклапаціцеся аб ізаляваным памяшканні для новапрыбыўшых. Нунке з гэтага выпадку атрымаў мае ўказанні... У мяне адно. І нават не пытанне, а хутчэй просьба, — адазваўся Хейендопф. — Дазвольце, каб я рушыў у зваротны шлях заўтра, а не сёння. Я абяцаў палкоўніку Гардону вярнуцца неадкладна, але разумееце...

— Хочацца павесяліцца? — упершыню ўсміхнуўся Думбрайт.

— Натуральна, і гэта. Калі ўдасца справіцца са справамі.

— У вас яшчэ нейкія справы ў Берліне?

— Абсалютна прыватнага парадку. Маленькі бізнес...

Думбрайт шчыра рассмяяўся.

— Кожны з небарак, што засталіся ў акупіраванай зоне, марыць вярнуцца дамоў мільянерам... Пазнаю нашых хлопцаў! І, прызнацца, хвалю! Дзелавая хватка, д'ябал яго вазьмі, гэта таксама талент! Што ж, містэр Хейендопф, няхай будзе па-вашаму. У выпадку чаго, можаце сказаць добрай душы Гардону, што затрымаў вас я. Толькі абяцайце, што да заўтрашняй раніцы!

— Бязмежна вам удзячны, містэр Думбрайт!

У на скорую руку абсталяваны і поўнасцю набіты жыхарамі атэль Хейендопф вярнуўся ў цудоўным настроі.

(Працяг за тыдзень)

153

ЗМЕНЫ У ПРАЎЛЕННІ

(Працяг са стар. 2)

многа гаварылася на апошнім пасяджэнні Праўлення аддзела. Прысутныя ўнеслі шмат крытычных заўваг аб працы Прэзідыума аддзела і забавязалі яго да аператыўнай і больш эфектыўнай працы.

Праўленне аддзела займалася таксама арганізацыйнымі справамі. Да Прэзідыума праўлення ўведзена дзве асобы Любу Кулыгіну і Уладзіміра Навіцкага. Праўленне адклікала са старшыні аддзела Леваня Другаўца. Новым старшыней Гарадскога аддзела выбраны Уладзімір Куршэль.

У сходзе праўлення ўзяў удзел член Прэзідыума ГП БГКТ Лідзія Бялецкая.

Наша бібліятэка

У вёсцы Чэхі Арлянскія ёсць бібліятэка. Знаходзіцца яна ў памяшканні Мікалая Корха. Многа тут польскіх і беларускіх кніжак. Жыхары вёскі вельмі ахвотна пазычаюць кніжкі і чытаюць іх асеннімі, доўгімі вечарамі. Ёсць тут таксама шмат беларускіх казак для дзяцей. Бібліятэкар, Мікалай Корх, прачытаныя кніжкі адвозіць да Грамадскай бібліятэкі ў Дубічах - Царкоўных, а прывозіць новыя, цікавыя. Дзеці яго вельмі палюбілі, і калі ён вязе новыя кніжкі, бягуць чарадой пазычаць.

Міхась Самасюк
вёска Чэхі Арлянскія

У гонар Вялікага Кастрычніка

У 47 гадавіну Кастрычніцкай рэвалюцыі аддзелы Беларускага, Літоўскага, Рускага і Украінскага грамадска-культурных таварыстваў у Варшаве 8 лістапада г. г. у Доме Савецкай Культуры арганізавалі ўрачыстую акадэмію.

У сардэчных словах прывітаў прысутных намеснік дырэктара Дома Савецкай Культуры тав. М. Бербасаў. Ад імя арганізатараў акадэміі намеснік старшыні ГП УСКТ тав. М. Шчырба, падзякаваў тав. Бербасаву за прывітанні і перадаў шчырыя пажаданні народам СССР. Пасля дакладу, з якім выступаў прадстаўнік Літоўскага Таварыства тав. З. Балтушайціс, адбыўся багаты канцэрт у выкананні мастацкай самадзейнасці таварыстваў. Выступалі: скрыпач Кахан (Літоўскае таварыства), украінскі хор і салісты, салісты Рускага таварыства. Віктар Швед выступіў з вершамі прысвечанымі Кастрычніку. Пасля канцэрту дэманстраваўся літоўскі фільм.

В. Ш.

Узнагароды настаўнікам

У сувязі з днём настаўніка Прэзідыум ГП БГКТ прызнаў для 11-ці настаўнікаў грашовыя ўзнагароды. Гэтыя настаўнікі вялікую дапамогу аказваюць беларускаму таварыству ў культурна - асветнай дзейнасці.

М. Х

СЯБРЫ СССР

(Працяг са стар. 1)

са школы ў школу ў пасобных паветах. У яе вучні ўпісывалі свае думкі і плён сваёй працы. Такім чынам некалькі тоўстых кніг абабегла 508 школ ваяводства, каб потым знайсціся ў Ваяводскім праўленні ТППР. Вось яны (сакратар тут паказвае павятовыя хронікі - кніжкі, багатыя зместам, чыстыя і старанна запісаныя і нарысаваныя. Тры з іх засталіся ў Варшаве і будуць прадстаўляць нашыя школы на цэнтральнай выстаўцы 20-цігоддзя ТПП-Р. Цяпер рыхтуем ізноў для школ другую эстафету «Першы дзень свабоды». Тут ужо будзе спаборніцтва ў вышукоўванні сапраўдных дакументаў і ўспамін.

Размову вяла
ВЕРА ЛЕЎЧУК

КАНЮЦКІЯ КАРОБКІ

У Канюках звычайная салома прымае вартасць амаль што «залатых» нітак. З саломы робяць жыхары вёскі рознага роду каробкі. Ды робяць тут усе: старыя і малыя, днём і вечарам. Каробкі выпрадукаваныя ў Канюках ідуць на экспарт, далёка за межы нашай краіны. Саматужны промысел з саломы прыносіць гаспадарам значныя даходы.

Першым у вёсцы пачаў плясці каробкі з саломы Вакіла Філіманюк. Пачаткова з яго некаторыя насмейваліся.

— Вось дык работу знайшоў, — гаварылі. Потым пачалі займацца гэтым іншыя гаспадары, а зараз кожная хата — быццам бы маленькае саматужнае прадпрыемства.

Лёня Леанюк
вёска Плёскі

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка!

Як даўно ўжо не пісаў да цябе. І вось сёння задумаў узнавіць кантакт. Бяжыць час. Ужо звыш паўгода, як стаў я салдатам Польскага Войска.

Учора, праходзячы ля кіёску «Рух», убачыў «Ніву». Вядома, купіў. Так сказаўшы, прачытаў «ад дошкі да дошкі». Бясспрэчна цікава ўсё, але найбольш зацікавіўся рубрыкай «Сардэчныя тайны» пад загалоўкам «Вайсковаму». Мушу прызнацца, што гэта не толькі найбольш сканцэнтравала маю ўвагу, але ўсхвалявала мяне. Дзяўчына «Ліля», аўтар лісту «Вайсковаму», так мне спадабалася, што (прабачце за шчырасць) гатоў пакахаць і можа ажаніцца... Але што я кажу, яна ж чакае на свайго, які таксама недзе спаўняе доўг перад Радзімай.

Словы сказаныя «Ліляй» напэўна дайшлі да майго сябра на службе, да яго ізменлівай нарачонай і другіх дзяўчат з падобнымі характарамі. Усё, аб чым пісала «Ліля», з'яўляецца праўдай, а яна ўзорам у майстэрстве кахання. Ніколі так шчыра чалавек не кахае, як будучы ў войску. На пасту, занятках, у час трывогі і адпачынку салдат ніколі не забывае пра сваю каханую. Яна заўсёды ў яго думках. Таму вельмі крыўдна, калі так дзяўчына яго здрадзіць. Умеем пераносіць нявыгады, умеем перанесці і гэта, але аднак цяжка.

Хацелася б пажадаць «Лілі» ўсяго добрага ў жыцці, шчасця ў каханні і якнайхутчэйшага вяртання любімага.

У. Ц.
Варшава

КІНО

Праграма на 7—13. XII. 1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Grzeszny anioł" (radz.), 8—10. „Rozwodów nie będzie" (polski), 11—13.

Кляшчэлі
„Czarny żwir" (NRF), 8—10. „Przystanek na peryferiach" (czeski), 11—13.

ДУБІНЫ
„Sędzia dla nieletnich" (NRF), 12—13.

Нараў
„Opowieść sentymentalna" (rumuński), 9—13.

Нараўка
„Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 9—13.

Чаромуха
„Złodziej z Bagdadu" (angl.), 8—10. „Wilczy bilet" (polski), 11—13.

Чыжы
„Tylko we dwoje" (angl.), 9—13.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Druga młodość cioci" (węgierski), 9—13.

Бранск
„Chwila wspomnień" (polski), 8. „W pogoni za meteorytem" (czeski), 9—11. „Teresa Desgueraux" (franc.), 4—6.

Орля
„Kapral w matni" (franc.), 9—13.

Райск
„Całe złoto świata" (franc.), 9—13.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Chwila wspomnień" 1944—45 (polski), 8. „Dylemat" (duński), 9—10. „Topór z Wandsbeck" (NRD), 11—13.

Міхалова
„Chwila wspomnień 1947, 1948, 1949" (polski), 8. „Opowieść z pociągu" (rumuński), 9—10. „Wiano" (polski), 11—13.

Супрасль
„Generał della Rovere" (włoski), 8—10. „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 11—13.

Чорна Беластоцкая
„Zerwany most" (polski) 8. „Zacne grzechy" (polski), 9. „Naprawdę wczoraj" (polski), 10. „Ostatni etap" (polski), 11. „Zamieć" (czeski), 12—13.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Nie bójcie się tabliczki mnożenia" (angl.), 8—10. „Życie przeszło obok" (radz.), 11—13.

Мілейчыцы
„Czarny żwir" (NRF), 8—10. „Klub kawalerów" (polski), 11—13.

Нурэц
„Nocą, kiedy przychodzi diabeł" (NRF), 8—10. „Niebo bez krat" (rumuński) 11—13.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Decyzja" (polski), 8—10. „Wilczy bilet" (polski), 11—13.

Сухаволя
„Popiół i diament" (polski), 8—10. „Echo" (polski), 11—13.

Шудзялава
„Dwa żebra Adama" (polski), 9—13.

Яна
„Historia współczesna" (polski), 8—13.

Сідра
„Dziś w nocy umrze miasto" (polski), 8—10. „Decyzja" (polski), 11—13.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Dwaj panowie N" (polski), 12—13.

Новы Двор
„Yokmok" (polski), 12—13.

Ружаныстск
„Żona dla australiiczyka" (polski), 8. „Kryptonim Nektar" (polski), 9. „Zerwany most" (polski), 10. „Giuseppe w Warszawie" (polski), 11. „Mój stary" (polski), 12. „Przygody Krosza" (radz.), 13.

Аб'язное кіно ГП БГКТ

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ
8. XII.

Новы Востраў, гадз. 16.30. Сакалда, гадз. 19.00. Каляровы савецкі фільм. Сучасная камедыя «Улица полна неожиданностей».

ТЭАТРЫ

Тэатр ім. Вянгеркі
(выязная група)

Чорна Беластоцкая
„Szkoła kobiet" — 10.XII.

Тэатр «Свершч»
(выязная група)

Супрасль
„Guignol w tarapatach" — 7.XII.

Хорашч
„Guignol w tarapatach" — 10.XII.

НЕ ДЛЯ СЯБЕ

Было гэта за цара. Будавалі ў адным горадзе турму. Але не хапіла грошай на тую пабудову. І пайшоў тады інжынер да цара. Прыйшоў і кажа:

— Дапамажыце, царбацюшка, тую турму закончыць, я ж будую яе не для сябе, а для вас.

Горкае — не салодкае, але салодкае часам бывае горкім.

НАБОЖНАСЦЬ

— Пойдзеш, куме, у царкву?

— Хто яго ведае: я не такі набожны, каб гэтак часта хадзіць. От бацька мой, дай Божухна спакой яго душачцы, быў надта набожны. Бывала, калі царква і зачынена, то ён або падкапаецца, або акно выдзера, а ўсё ж улезе.

РАЗМОВА З БАЦЬКАМ

— Вы балуеце сына. Расце хлопец гультаяватым, фанабэрыстым, нават, скажу вам па сакрэту, б'е слабейшых...

— Увесь у мяне, шэльма.

КОЖНАМУ — СВАЁ

На ўроку гісторыі настаўнік звяртаецца да вучня:

— Раскажы пра Аляксандра Македонскага.

— Не ведаю.

— А хто такі Актавіян Аўгуст? А Юлій Цэзар?

— Не ведаю.

— Двойка.

— Пачакайце, — гаворыць вучань, — а вы Мішку Сідарава ведаеце?

— Не ведаю.

— А Жору Каплюхіна? Таксама не? Ну, дык за што ж мне двойка? У вас — свая кампанія, у мяне — свая.

СІНТАКСІС У КАХАННІ

Калі хлопец на дзяўчыну
Усё глядзіць з замілаваннем,
Знаць, на тое ёсць прычыны —
Узнікае ПРЫМЫКАННЕ.

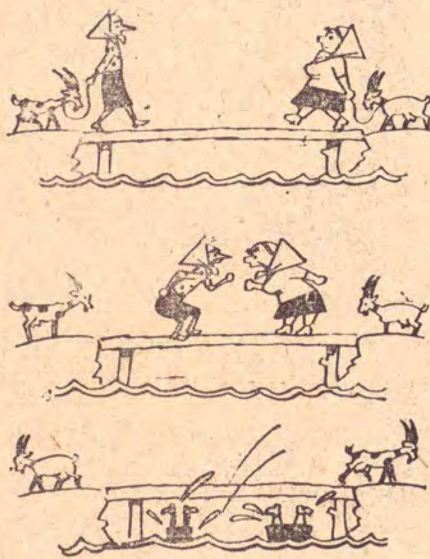
Пачуццё хапае, сілы —
Кожны вечар на спатканні:
— Родны мой...
— Як ты мне міла!...
Гэта ўжо ДАПАСАВАННЕ.

Так жыве між імі згода,
Іх вясны мінае ранне;
Без яе ён... аніходу —
Пачалося КІРАВАННЕ.

І. КУРБЕКА

— Зусім як твой бацька. Вечныя пасяджэнні, без ніякага выніку.

Без слоў.

ДОБРЫ АДКАЗ

Адзін ганарысты панок задумаў пасмяяцца з ветэрынара, вось і пытае яго:

— То вы ёсць доктар ад жывёлы?...

На гэта ветэрынар адказвае спакойна:

— Так, я... А ў вас што баліць?

НАДУЛІ

Спачатку было чуваць тупат, потым паявіліся ў акне галовы суседак і скрозь шыбу загудзелі іх словы:

— Спяшай, кума, у краме дзейнічае Мішка п'яны ў дым.

Кума закруцілася на месцы бы пчала з саломінкаю:

— Ужо бягу, дарагая, толькі Варцы скажу!

У той час, як па ўсёй вёсцы, ад хаты да хаты, адбывалася такая перадача навіны, у краме ўжо гудзеў народ.

Тым часам Мішка за прылаўкам малоў языком, пырскаў слінаю ад п'янай усмешкі і важыў, безустанку важыў. Важыў так, што, здавалася, ён не глядзіць на вагу. Для цёткі Лушкі адважыў цукру на пяцьдзесят грамаў больш, а бабцы Тэклі дасталася на дзвесце грамаў больш солі. Ірка замест пяці кілаграмаў мукі атрымала пяць з палавінаю. Дзядзька Ігнат схаваў здачу на паўтара злотых большую.

Цвярозы чалавек так не робіць, такі напраўду п'яны моцна наш Мішка, п'яны як шавец.

Людзі цешыліся.

Бабы беглі ў краму, а выходзячы назад з таварамі, галгіталі:

— Дорага будзе каштаваць Мішку яго п'янства, да вечара паўкрамы раздасць...

Народ купляў, што трэба і што не трэба. Дык чаму ж не браць, калі важыць Мішка раскошны...

— Спяшайце, суседка, пакуль ГС не пачуў, а то зараз прыедуць і зачыняць краму аж Мішка выцверазее, — паганяла адна баба другую бабу.

Прышоўшы дамоў, бабы хваліліся перад мужыкамі, што ўдалося ім добра купіць. Мужыкі дзерліся ў патыліцы і шкадавалі, чаму манапольку не прадаюць разлівам, а толькі ў залакаваных бутэльках. Мішка даліваў бы больш...

Канчаючы гандляваць Мішка замкнуў краму і прамармытаў сабе пад носам:

— Абы дзень да вечара...

Перад тым, як пакінуць краму, ён зайшоў за прылавак і пералічыў касу, засунуў у кішэню некалькі чырвоных сотак, паглядзеў па апусцелых полках і ўцешыўся:

— Дзівак, народ, на чужое бяжыць, а сваё траціць. Кожны думае, што мяне надуў, а не ведае таго, што мая вага ілжэ, не даважвае на дзвесце грамаў.

Мішка, доўга не чакаючы, упарадкаваў вагу (от, на ўсякі выпадак) і, пашалясцеўшы ў пальцах заробленым на ашуканстве сотнямі, пайшоў, пасвістваючы, дамоў.

Гэта праўда ісціна, што спрытнюг у нас хоць адбаўляй, як кажуць, — хоць ты імі за сабакамі кідай. Але і наіўных яшчэ больш у нас. Лезуць яны на кручок камбінатара, як рыбы на бобы рыбака...

ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОН

УСЯЧЫНА

Талент не ведае мяжы. Аб гэтым можа пераканаць усіх трохгадовы Фрыдэрык дэ Арціна, хіба наймалодшы ў Францыі, а мо' і ў свеце, артыст - жывапісец. Бачым яго, менавіта, як непадалёк свайго дому ў паўднёвай Францыі піша карціну. Малады Фрыдэрык, сын і сваяк вядомых жывапісцаў, прадаў нядаўна першую сваю карціну.

Песні па заяўках

По просьбе Лідзіі ХАМАНЮК з Беластока і Софіі ГЛЭМБОЦКАЙ з Грыбоўшчыны Старой змяшчаем польскую песню

O mnie się nie martw

Refren:
O mnie się nie martw, o mnie się nie martw
Ja sobie radę dam.
Jesteś to jesteś, a jak cię nie ma
To też niewielki kram.
Jeśli chcesz wiedzieć same zmartwienia
Tylko przez ciebie mam.
O mnie zapomnij, o mnie się nie martw
Ja sobie radę dam.

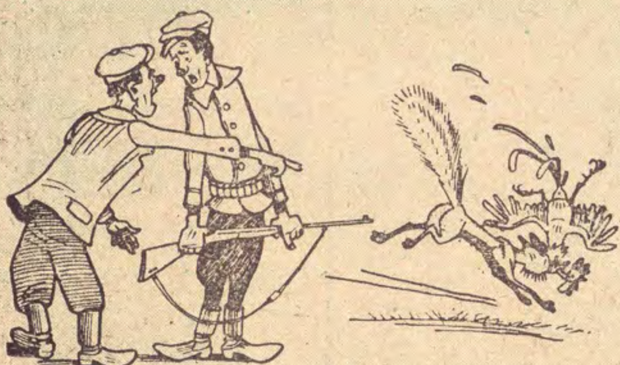
1 zwrotka:

Kiedy ochotę miałam na kino,
Tyś miał na lody nastrój.
Chciałam by razem czas nam upłynął,
A ty ceniłeś czas swój.
Zawsze lubiłam stare piosenki,
A ty wolałeś big-beat.
Wszystko się zmienia, teraz te dźwięki
Humor poprawią mi w mig.

Refren:
O mnie się nie martw... itd.

2 zwrotka:

Pójdę do kina z Jackiem lub Wickiem,
Z Jankiem zatańczę twista.
Jacek ma także oczy niebrzydkie,
Skoczę więc z nim na przystań.
Maciek zaprosił mnie do teatru,
Wojtek na rurki z kremem.
Więc za mną oczu już nie wypatruj
I mnie już dłużej nie męcz.
Refren:
O mnie się nie martw, o mnie się nie martw
Ja sobie radę dam.
Jesteś to jesteś, a jak cię nie ma
To też niewielki kram.
Jeśli chcesz wiedzieć same zmartwienia
Tylko przez ciebie mam.
Jak sobie radę dasz niewdzięczniku,
Kiedy zostaniesz sam.

— Страляй!
— А раптам я ў пеўня траплю?

АПАЛОНІКА

Цвінтарны вецер шуміць зусім іншым голасам.

✲

Чалавек ёсць толькі чалавекам і таму заўсёды павінен лічыцца з людзьмі.

✲

Часам і ад вялікага бляску робіцца цёмна ў вачах.

✲

Лягчэй накрэсліць вялікі праект, чым рэалізаваць маленькую пабудову.

✲

Каб дайсці да канца, трэба пачынаць ад пачатку.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 1 listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK nie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy 37-41 do 45. Warunki prenumeraty miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7.20 zł, półrocz- za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bltk L-1